

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

BARN HAR ALLTID RÄTT(IGHETER)

En studie om hur bedömningar av barns mognad påverkar barns delaktighet i Socialtjänstens utredande arbete.

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credit

Kandidatnivå

Termin VT19

Författare: Diana Hancock och Lina Blomqvist

Handledare: Karin Stinesen Kollberg

Ord: 19 714

Sammanfattning

Studiens syfte var att undersöka vilken roll bedömningar av barns mognad spelar i socialsekreterares arbete i samband med utredningar av barns behov. För att besvara studiens syfte formulerades tre frågeställningar. Den första handlade om socialsekreterares uppfattning om vad bedömningar av mognad kan innebära i utredningar av barns behov. Den andra frågeställningen avsåg hur rådande organisatoriska riktlinjer påverkar socialsekreterares bedömning av barns mognad. Den tredje frågeställningen avsåg huruvida mognadsbedömningar leder till att barn får den information de har rätt till. För att besvara frågeställningarna intervjuade vi socialsekreterare och analyserade empirin med stöd av tematisk analys. Resultatet visade att socialsekreterare upplever att bedömningar av barns mognad är komplexa. Socialsekreterare efterfrågar riktlinjer kring sätt att handla i genomförandet av mognadsbedömningar. Osäkerhet kring genomförandet kan ha en negativ påverkan på barns delaktighet. Bedömningar av mognad kan enligt resultatet vara ett sätt för socialsekreterare att anpassa information efter barnet hen möter. Det kan även vara ett sätt att skydda barn från information som enligt socialsekreterare riskerar att skada barnet.

Nyckelord: barn, rättigheter, delaktighet, mognad, socialsekreterare, barnperspektiv.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställningar	5
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Begreppsdefinitioner	6
1.5 Ämnes- och samhällsrelevans	6
1.6 Arbetsfördelning	7
2. Bakgrund	8
2.1 Barnets rättigheter ur ett historiskt perspektiv	8
2.2 Myndighetsutövning	9
2.3 Barnets rätt	11
3. Tidigare forskning	13
3.1 Barns delaktighet	13
3.2 Socialsekreterarens roll	16
3.3 Mognadsbedömningar	18
3.4 Delaktighet genom information	20
3.5 Forskningens relevans för föreliggande studie	23
4. Teori	24
4.1 Barndomssociologi	24
4.1.1 Social konstruktion av tid och ålder	25
4.2 Barnperspektiv	25
4.2.1 Delaktighetsperspektiv	26
4.2.2 Omsorgsperspektiv	27
4.3 Paternalism	27
4.4 Teorins relevans för föreliggande studie	28
5. Metod	30
5.1 Val av metod	30
5.2 Urval	31
5.3 Datainsamling och intervjuernas genomförande	32
5.4 Bearbetning	34
5.5 Analysmetod	34
5.6 Sökprocessen av tidigare forskning	36
5.7 Studiens tillförlitlighet	36
5.8 Etiska överväganden	37
5.9 Förförståelse	39
6. Resultat och analys	40
6.1 Att bedöma barns mognad	40
6.1.1 Tillvägagångssätt	40

6.1.2 Bedömningskriterier	43
6.2 Att bedöma barns rätt till information	45
6.2.1 Information och hälsa	45
6.2.2 Att skydda barnet	47
6.3 Att göra barn delaktiga	51
6.3.1 Barnsamtal	51
6.3.2 Olika nivåer av delaktighet	54
7. Slutdiskussion	56
7.1 Slutsats	56
7.2 Diskussion	58
7.3 Slutord	60
8. Referenser	61
Bilaga 1	69
Bilaga 2	71

1. Inledning

År 1990 ratificerade Sverige barnkonventionen, vilket innebar att Sverige förpliktade sig följa konventionens 54 artiklar om barns rättigheter (UNHR; Lindholm 2016). Dock motsvarade inte erkännandet det genomslag i praxis som var förväntat, vilket framkommer i granskningsrapporter från statliga utredningar inom området. Ett exempel är statens offentliga utredning "Barnkonventionen blir svensk lag" (SOU 2016:19) från år 2016, vilken påvisar markanta brister gällande principerna om barnets bästa och delaktighet. Barns rätt till information och att få komma till tals brister i praxis. Vidare i utredningen framkommer det att barn inte betraktas vara rättighetsbärare, utan att barn diskrimineras i relation till vuxna. Vad som vore oberättigade handlingar mot vuxna, är inte det mot barn. Bristerna som påvisas i utredningen framkommer inom verksamheter på såväl statlig som kommunal nivå samt inom rättstillämpningen (SOU 2016:19). I barnkonventionens artikel fyra tydliggörs statens plikt att tillsätta åtgärder för att realisera barns rättigheter (Prop. 2017/18:186). Liksom namnet antyder på statens offentliga utredning "Barnkonventionen blir svensk lag" (SOU 2016:19) föreslås barnkonventionen likställas med lag. Den 13 juni år 2018 sa riksdagen ja till att barnkonventionen ska inkorporeras i svensk lag från och med den första januari år 2020. I och med detta kan staten antas verkställa förpliktelser enligt barnkonventionens fjärde artikel (Prot. 2017/18:131 13 juni s.56; Prop. 2017/18:186).

Att införa barnkonventionen i svensk lag kritiserades under omröstningen i riksdagen av tre partier vilka röstade emot förslaget. Moderaternas Tobias Bilström uttryckte att "eftersom barnkonventionens bestämmelser är så vagt utformade kan konflikter mellan dess bestämmelser och andra regler förväntas bli vanligt" (Prot. 2017/18:131 13 juni s.57). Centerpartiets Anders W. Johnsson påtalade att "de flesta av konventionens artiklar är allmänt hållna och utformade så att de inte passar för en direkt tillämpning i enskilda fall" (Prot. 2017/18:131 13 juni s.60). Sverigedemokraternas Julia Kronlid uppgav att "så som regeringens förslag är utformat skapar stor osäkerhet. Konventionen innehåller vaga formuleringar och saknar förarbeten, vilket gör den svår att tolka" (Prot. 2017/18:131 13 juni s.59).

Övriga partier röstade för att barnkonventionen skulle införas i lagstiftning. Socialdemokraternas Lena Hallengren uttryckte att “genom att barnkonventionen ges ställning som svensk lag, i kombination med kunskapshöjande insatser riktade till myndigheter och kommuner, bedömer vi att ett barnrättsbaserat synsätt kommer att få genomslag i praktiken” (Prot. 2017/18:131 13 juni s. 80). Liberalernas Christina Örnjebär påtalade “att göra barnkonventionen till lag löser inte allting, men det är ett steg på vägen. Domstolar ställer högre krav på barn än på vuxna i en rättsprocess. Vuxna får större utrymme för att uttrycka sina åsikter. Ofta motiverar man detta med att barnet inte är moget att veta sitt eget bästa. Det vet inte alla vuxna heller. Genom att göra barnkonventionen till lag visar vi att barn har egna rättigheter, att de är subjekt och inte objekt i sina egna liv och i samhället i övrigt” (Prot. 2017/18:131 13 juni s.68).

Det finns även tidigare statliga utredningar vilka har påvisat att det råder brister gällande barns rättigheter och utredare inom området har kommit med otaliga rekommendationer på lagändringar för att stärka barns rätt. År 1978, redan innan Sverige ratificerade barnkonventionen, fördes en statlig utredning om “Barnens rätt” (SOU 1978:10) främst med fokus på förbud mot barnaga men vilken även lyfte barns rätt till delaktighet och talerätt. De två sistnämnda förslagen kan förstås vara progressiva inom den då rådande kontexten inom vilken förslagen beslutades inte kunna utgöra grund för lagstiftningen (Singer 2012). Likväl har Barnombudsmannen i Sverige vid flertalet tillfällen kritiserat att Sverige inte uppfyller de krav som ställs i barnkonventionen. I en debattartikel i Dagens Nyheter (DN) framför Barnombudsmannen Fredrik Malmberg (2012, 23 februari) kritik gällande att den svenska lagstiftningen är skeptisk till att barn besitter förmåga till egna åsikter vilket leder till att barn inte kommer till tals. Detta krockar med barnkonventionens inställning till barnet som en aktör och rättighetsbärare med rätt att få information och att komma till tals. Det går även att utläsa brister i flertalet studier. Organisationen Maskrosbarn (2007) belyser i deras studie “Jag är bara en påse pengar” att barn i kontakt med Socialtjänsten inte känner sig involverade eller delaktiga i utredningsprocesser samt att de inte får den information de efterfrågar. Liksom Heimer, Näsman och Palme (2017) i studien “Problembärare eller rättighetsbärare” påvisar att barn tenderar att initialt involveras i en utredningsprocess inom Socialtjänsten för att sedan “tappas bort”. Barn får således

inte den information de har rätt till och blir inte heller hörda. I en studie av Cederborg och Karlsson (2001) om barns upplevelser av kontakten med Socialtjänsten, framkommer att barn upplevde att de inte fick information om Socialtjänstens planering vilket skapade oro. I en lägesrapport av individ- och familjeomsorgen redovisar Socialstyrelsen (2018a) att det år 2018 fanns påtagliga brister gällande barns delaktighet och tillgång till information inom den sociala barnvården.

Tydligt är att barn vill ha gedigen information om sin situation, vilket bland annat innefattar information om vad som händer i barnets liv, vilka rättigheter barnet har och vad Socialtjänsten gör i sitt arbete. Att inte erhålla information skapar oro (Hyvönen & Alexanderson 2014; Maskrosbarn 2016). Enligt Socialstyrelsen (2015:11) har “barn (...) rätt till information i alla åldrar”. Barns rätt till information framkommer särskilt i Socialtjänstlagens (SFS 2001:453) 11 kap 10 § med formuleringen: “När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.” Liksom lagen framhåller är barns rätt till information sammankopplad med barns rätt att delta och komma till tals. Rätten till deltagande förutsätter att barnet är informerad om de frågor som är på agendan, om de beslut som ska fattas liksom konsekvenser av detta. Barns rätt till information är en förutsättning för att barn ska kunna fatta beslut som är i enlighet med deras bästa (Socialstyrelsen 2015; Kaldal, Landberg, Eriksson & Svedin 2017). I lagen framhålls även att barns rätt till information är förbundet med barns ålder och mognad. Vidare i förarbeten till Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) och Lagen om vård av unga (SFS 1990:52) framkommer att barnet inte bara ska få information om sin situation utan även få den anpassad efter ålder och mognad. Hur denna mognadsbedömning ska göras framkommer varken i lagstiftningen eller barnkonventionen. I förarbeten anges däremot att “(...) begreppet mognad handlar om förmågan att förstå och bedöma vilka konsekvenser den aktuella frågan medför” (Prop. 2012/13:10 s. 39). Begreppen mognad och ålder ska enligt Socialstyrelsen (2012) tillmätas lika stort värde. Dock kan ålder anses vara mindre problematiskt att utvärdera än mognad. Att mäta mognad hos ett barn beskrivs vara möjligt genom

att erhålla anhöriga och övriga i barnets nätverk bild av barnet i kombination med att socialsekreterare har egna möten. På så sätt lär sig socialsekreteraren mer om barnets person och kan skapa en grundförståelse för barnets identitet, relationer, kultur samt språkliga förmåga, vilket utgör grunden för en mognadsbedömning och för att utforma information så att barnet förstår. Under en utredningsprocess synliggörs barnets förmågor av känslomässig tillgänglighet, tecken på upplevda trauman och utvecklingsnivå vilket påverkar barnets möjlighet till delaktighet i utredningsprocesser (Socialstyrelsen 2012). Vidare har Barnrättskommittén (2009:10) beskrivit att “mognad avser förmågan att förstå och bedöma konsekvenser av en särskild fråga (...). Mognad är svårt att definiera men (...) menas ett barns kapacitet att uttrycka sina åsikter om frågor på ett rimligt och självständigt sätt.” Enligt Barnrättskommittén (2009:10) kan inte “(...) enbart ålder (...) avgöra vikten av ett barns åsikter. Hur mycket barn förstår är inte på ett entydigt sätt knutet till barnets biologiska ålder. Forskning visar att information (...) bidrar till utveckling av ett barns förmåga att bilda åsikter. Därför måste barnets åsikter bedömas i varje enskilt fall”. En mognadsutveckling kan skilja sig avsevärt från barn till barn där barnets tidigare erfarenheter, uppväxtmiljö och socioekonomisk bakgrund påverkar förmågan att ta till sig och utforma information. Dessa faktorer, särskilt barnets tidigare livserfarenheter, avgör barnets mognadsnivå (Socialstyrelsen 2015; Barnrättskommittén 2009; Rindstedt 2013). Vidare framhåller Socialstyrelsen (2015) att eftersom det inte är fastställt vad begreppet mognad innebär och det inte finns några åldersreferenser, måste socialsekreterare göra en enskild bedömning vilket utmynnar i en subjektiv bedömning från barn till barn. En bedömning av ett barns mognad kan på så sätt skilja sig från socialsekreterare till socialsekreterare vilket kan påverka rättssäkerheten (Socialstyrelsen 2015). Bedömningar av barns mognad kan således vara något som begränsar barns möjlighet till information och därmed barns delaktighet.

1.1 Syfte

Studiens syfte är att undersöka vilken roll bedömningar av barns mognad spelar i socialsekreterares arbete i samband med utredningar av barns behov. För att undersöka detta har följande frågeställningar formulerats:

1.2 Frågeställningar

- Vad innebär bedömningar av mognad för socialsekreterare i utredningar av barns behov?
- Hur påverkar rådande organisatoriska riktlinjer socialsekreterares mognadsbedömningar?
- Bidrar mognadsbedömningar till att säkra barns rätt till information?

1.3 Avgränsningar

Fokus i föreliggande studie är socialsekreterares perspektiv på mognadsbedömningar och barns rätt till information. Avgränsningen ämnar belysa vad som händer barn beroende av socialsekreterarnas bedömning av barns mognad. Att intervjua socialsekreterare gjordes av etiska skäl då vi inte anser det föreligga lämpliga skäl att utforska barns perspektiv även om det kan vara ett sätt att förstå livsvillkoren för barn. Intervjuer med barn skulle kunna bidra med en adekvat redogörelse för hur barn faktiskt upplever sig tillhandahålla information från socialsekreterare. Socialsekreterare som arbetar med barn blev aktuella att tillfråga då de besitter och är ålagda makt att påverka barns rätt till information och barns delaktighet. Genom att intervjua socialsekreterare får vi en inblick i hur socialsekreterare ser på och förklarar bedömningar av mognad, såväl bedömningens funktion i arbetet som dess konstruktion. På så sätt anser vi att den grupp vi valt att intervjua är lämplig för föreliggande studie. Då såväl tiden som utrymmet i denna studie är begränsad intervjuade vi socialsekreterare inom Göteborgs stad. Intressant vore att intervjua ett större omfång av socialsekreterare men liksom upptagningsområdet begränsats av tid och utrymme, har även mängden intervjuer begränsats.

1.4 Begreppsdefinitioner

Barn: I denna studie kommer definitionen av barn följa såväl Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) som Barnkonventionens definition gällande att ett barn avser en person under 18 år (se SFS 2001:453 1 kap. 2 § samt Barnkonventionens artikel 1).

Mognadsbedömning: När vi syftar på mognadsbedömning utgår vi ifrån Socialtjänstlagens (SFS 2001:453) 11 kap. 10 § - "När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så lång som det är möjligt kartläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad". I arbetet ska socialsekreterare alltså ta hänsyn till barns ålder och mognad vilket påverkar barns rättigheter. Vidare information om att bedöma barns ålder och mognad framkommer i Socialstyrelsens kunskapsstöd för Socialtjänst, Hälso- och sjukvården samt Tandvården "Bedöma barns mognad för delaktighet" (se Socialstyrelsen 2015).

Socialsekreterare: Med socialsekreterare syftar vi på personer som arbetar inom Socialtjänstens individ- och familjeomsorg. I arbetet ingår ett brett ansvarsområde för samhällets medborgare, inom till exempel barnavård, missbruksvård och ekonomiskt bistånd. I föreliggande studie har vi fokus på socialsekreterare som arbetar med att utreda barns behov av insatser från nämnden. En anmälan med oro/omsorg för ett barns hälsa och utveckling alternativt en ansökan om stöd kommer in till nämnden. Socialsekreterare åligger då ansvar att utreda barnets situation och ge förslag på frivilliga insatser till familjer alternativt ansöka om tvångsvård om det är förenligt med barnets bästa. Titeln socialsekreterare används varvat med begreppen gräsrotsbyråkrat och frontlinjebyråkrat i föreliggande studie.

1.5 Ämnes- och samhällsrelevans

Denna studie är relevant utifrån ett samhällsperspektiv för att vi granskar samhällets insatser i mån för barns rättigheter. Barns rätt till delaktighet är omdiskuterat, vilket vi även uppmärksammar i föreliggande studie. Genom denna studie kan samhället få inblick i socialsekreterares komplexa arbetsroll gällande att ta hänsyn till och

bedöma barns ålder och mognad vilket påverkar barns rätt till information och delaktighet. För socialt arbete är studien relevant avseende att synliggöra hur bedömningar av mognad inom socialt arbete medför konsekvenser för barn i form av att barn upplever sig inte vara delaktiga i processer som rör dem (Maskrosbarn 2016). Genom att utforska och problematisera mognadsbedömningars betydelse i arbetet kan studien bidra till att bedömningar av mognad synliggörs inom fältet.

1.6 Arbetsfördelning

Genomgående under föreliggande studie upplever vi att vi haft en jämn arbetsfördelning. Genom samtal och diskussion har vi kommit fram till och bearbetat studiens samtliga moment.

2. Bakgrund

Följande avsnitt avser redogöra för den kontext som ligger till grund för socialsekreterare som arbetar inom Socialtjänstens individ- och familjeomsorg, vilka lagrum samt övriga riktlinjer som styr verksamheten. Begrepp som används i föreliggande studie, såsom mognadsbedömning och delaktighet, kommer att förklaras i avsnittet. Avsnittet är indelat i tre olika delavsnitt, vilka är: *Barnets rättigheter ur ett historiskt perspektiv*, *Myndighetsutövning* och *Barnets rätt*.

2.1 Barnets rättigheter ur ett historiskt perspektiv

Barn har under de senaste hundra åren gått från att inneha status som objekt till aktiva subjekt vilket inbegriper syn på barn som social aktör och deltagare. Vidare handlar synen på barn som subjekt om barns rätt att bli respektfullt behandlade som kapabla medborgare med individuella behov och intressen (Hart 1991; Mattsson 2006). Barn kan numera förstås ha rättigheter för att de är barn, historiskt hade barn inga rättigheter för att de var just barn (SOU 1998:97).

Innan 1700-talet ansågs barn vara ett förstadium till att bli vuxen varav vuxnas bedömning av barnets kompetens och mognad begränsade barns delaktighet. Barn ansågs inte inneha ett egenvärde, därav hade barn inte rättigheter i samma mån som vuxna (Hart 1991; Schiratzki 2017). Under 1800-talet bedömdes barns värde ligga i deras förmåga att arbeta samt ta hand om hushåll och åldrande familjemedlemmar. Trots att barnen till synes blev mer delaktiga i hushållet kom deras status inte att förändras nämnvärt. Vuxna bedömdes skydda barn vilket förutsatte barns lydnad (Ewerlöf, Sverne & Singer 2004; Hart 1991). Först under 1900-talet grundades flertalet av de lagar som gäller barn, vid denna tidpunkt erhöll barn lika rättigheter som vuxna (Hart 1991; Singer 2012). Från att föräldrar enbart ansågs vara ekonomiskt underhållsskyldiga av barns uppehälle till att diskussioner uppdagades om föräldrars skyldighet att tillgodose barns behov och måna om barns bästa (Ewerlöf, Sverne & Singer 2004). Vidare under 2000-talet förändrades synen på barn ytterligare, barn tillskrivs vara sårbara och i behov av omfattande skydd. Barn ses som både subjekt och objekt då de är föremål för andras omsorg (Andersson, Bangura Arvidsson, Mattsson, Ponnert & Rasmusson 2011). Såväl staten som

kyrkan initierade synliggöra barns rättigheter och införskaffade sig insyn i familjers liv för att säkerställa att vuxna tog sitt ansvar att tillvarata barns rättigheter. Synen på barn som rättighetsbärare beredde vägen för att barn skulle anses vara personer i laglig mening (Hart 1991). År 2011 blev barns rättigheter grundlagsskyddade vilket framgår i Regeringsformen (1974:152 1 kap. 2 § 5 st.) “det allmänna ska verka för (...) att barns rätt tas till vara”. År 2013 omarbetades även Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) och tydliggjorde skyddet för barn (Schiratzki 2017).

2.2 Myndighetsutövning

Enligt Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) har kommunen det yttersta ansvaret för att invånarna får det stöd och hjälp de är i behov av. Ansvaret åligger Socialtjänsten vilken utgör det yttersta skyddsnetet. Insatser kan innefatta både generella välfärdsinsatser och behovsprövade insatser. Det handlar om myndighetsutövning inom vilken Socialtjänsten är en ramlag som ligger till grund för arbetet. Att lagen inte är detaljstyrd innebär att socialsekreterare som arbetar inom Socialtjänstens individ- och familjeomsorgen har ett brett handlingsutrymme att bistå invånarnas behov (Andersson, Bangura Arvidsson, Mattsson, Ponnert, & Rasmusson 2011). Socialsekreterare står alltså i förbindelse med medborgare som söker service och enligt Esping (1984) utgör personalgruppen inom myndighetsutövning gräsrotsbyråkrater.

Socialsekreterare har en mångtydig roll i sitt dagliga arbete då de ska producera välfärd samtidigt som de ska upprätta ordning i den offentliga sektorn. Socialsekreteraren ska både tillstå insatser till invånare i behov och säkerställa att politikens krav efterföljs. Arbetet kräver vidare att effektivitetskrav följs, att ingen kommer till skada samt att inte skattemedel slösas. Enligt Lipsky (2010) behöver socialsekreterare i sitt arbete följa flertalet oförenliga punkter, vilka är: att fördela otillräckliga resurser till en växande behövande befolkning, att arbeta mot tvetydiga och vaga mål vilket medför svårigheter i uppföljning av arbetet. Vidare handlar det om att möta klienter som inte frivilligt sökt sig till Socialtjänsten, vilket kan leda till svårigheter att genomföra utredningsarbete (Lipsky 2010). I en ombytlig politisk omvärld kan politiska mål förändras snabbt, vilket direkt påverkar mottagarna och

också avgör vem som blir föremål för insatser (Lipsky 2010). I rådande politiska kontext i Göteborgs stad skedde det i kommunalvalet år 2018 ett maktskifte. Efter att socialdemokraterna styrts staden i 24 år, fick alliansen med moderaterna, liberalerna, centerpartiet och kristdemokraterna majoritet (Göteborgs stad u.å.; Jerosimic 2018, 23 november). Riksdagsvalet som ägde rum i september år 2018 följdes av 131 dagar i ovisshet kring det politiska styret. Först den 18 januari år 2019 meddelades Sveriges nya regering med socialdemokraternas Stefan Löfven som statsminister (Juhlin 2019, 18 januari). Skiftet inom den politiska makten har resulterat i nya politiska mål vilka dels innebär att det kommunbidrag som socialnämnderna i Göteborgs stad får från kommunfullmäktige minskat. I styrdokumentet som Göteborgs Stads kommunfullmäktige tagit fram för att redovisa stadens budget år 2019 framkommer bland annat att fördelningen år 2019 minskat från 763 300 tkr till 711 700 tkr, vilket kan tänkas påverka såväl socialsekreterarna i deras arbetet som samhällets medborgare (Social resursnämnd 2019).

Avseende målgruppen barn har socialnämnden ett särskilt ansvar och enligt lagstiftningen är målet att barn "(...) växer upp under trygga och goda förhållanden" (SFS 2001:453 5 kap. 1 §). Socialnämnden ska tillhandahålla det barn behöver genom att exempelvis tillstå familjer hjälp och stöd för att kunna tillgodose barns behov. Det är socialnämndens skyldighet att tillgodose barns behov (Ewerlöf, Sverne & Singer 2004). Socialnämnden har även befogenhet att tillämpa tvångsvård, LVU, om barn inte får det skydd och stöd de är i behov av på frivillig basis för att säkerställa barns bästa (SFS 1990:52). Mer specifikt i arbetet som inkluderar barn, ska barnets bästa beaktas alternativt vara avgörande (SFS 2001:453 1 kap. 2§). Inom Socialtjänstens enhet för barn och familj arbetar alltså socialsekreterare för att utreda barns levnadsförhållanden och säkerställa att barns behov och skydd tillgodoses. Såväl föräldrar som barn kan ansöka om stöd inom omsorgen. Det kan även komma in anmälningar med oro att barn far illa, anmälningar med omsorg om barns mående. I båda fallen utförs en utredning för att kartlägga barnets situation och behov (SFS 2001:453). Socialsekreterare ska arbeta för att förstärka barnets roll i utredningarna. Socialsekreterarnas roll är att se barnet som en del av det sammanhang barnet lever i och utifrån det värdesätta barnets åsikter i samma utsträckning som vuxnas åsikter. Socialsekreterares

bedömning behöver dock inte stå i god med barnets åsikter. Socialsekreterare ska ta hänsyn till barnets åsikter men bedömningen av vad som är barnets bästa kan vara något annat (Hultman & Cederborg 2016; Andersson, Bangura Arvidsson, Mattsson, Ponnert, & Rasmusson 2011). Socialsekreteraren är ålagda samt besitter makt och ansvar vad gäller om, när och på vilket sätt barnet ska inkluderas i utredningsprocessen. Socialsekreterare har tolkningsföreträde gentemot barn och utefter egen bedömning avgör socialsekreterare vad som är bäst för det enskilda barnet (Hultman & Cederborg 2016). Bedömningen kan tänkas kräva tid, utförliga samtal med barnet om hans situation samt att information lämnas till barnet för att möjliggöra förståelse för barnets faktiska situation.

2.3 Barnets rätt

Enligt Socialstyrelsen (2015:10) består begreppet delaktighet inom vård och omsorg av tre nivåer. Den första nivån är “barns rätt till information”, vilken skapar förutsättningar för nästkommande två nivåer. Den andra nivån är “barns rätt att komma till tals och bli lyssnade på”, vilken villkorar “barns rätt till inflytande och självbestämmande” som utgör den tredje nivån. Om barn får den information de har rätt till skapas möjlighet att uttrycka sig vilket i sin tur gör det möjligt att påverka och bestämma. Enligt Socialstyrelsen (2015:11) har barn rätt till information oavsett ålder. I regeringens proposition (2006/07:129) framkommer att den unge ska få relevant information i ärenden som rör den egna personen, vilket även är lagstadgat (se SFS 2001:453 3 kap. 5§). Med relevant information “(...) avses vederhäftig information som är av betydelse för den unge i ärendet (...). Detta omfattar inte bara faktauppgifter i utredningen utan även information om följderna av den unges inställning och möjliga resultat av utredningen (...). Informationens relevans skall inte bedömas enbart i förhållande till informationen som sådan utan även i förhållande till barnet, dvs. vara lämplig för barnet med beaktande av t.ex. hans eller hennes ålder, mognad, förmåga att tillgodogöra sig information, psykiska hälsa och tidigare kunskaper” (Prop. 2006/07:129). Det åligger Socialtjänsten att säkerställa att barnet får relevant information samt att informationen kommuniceras på ett sätt så att barnet kan tillgodogöra sig information under hela utredningsprocessen (Socialstyrelsen 2012). Informationen ska framföras genom ett anpassat språkbruk samt vara lättläst i skrift (SOU 2013:58). Att bedöma barnets

mognad innebär att anpassa såväl miljön, informationen som kommunikationssättet i relation till barnet en möter (Socialstyrelsen 2018b). Genom att ge barn information får hen möjlighet att förstå sin situation för att sedan möjliggöra reflektion. Att få information är en rättighet och det är en möjlighet att kunna hantera sin situation. Socialstyrelsen (2018b:40) menar att det kräver att en har samtal med barn där “barnet får möjlighet att beskriva vad det önskar och behöver för information”. Vidare framkommer det att “barnet behöver (...) fortlöpande information, både under ett och samma samtal och under en längre tids kontakt. Dels kan man behöva upprepa sådant som beskrivits inledningsvis, dels behöva ge ny information som kommit fram eller blivit relevant” (Socialstyrelsen 2018b:41).

3. Tidigare forskning

I avsnittet ovan med bakgrundsinformation har vi presenterat en historisk tillbakablick av barns rättigheter samt hur socialsekreterares och organisationens ansvar ser ut gällande barns rätt till information och delaktighet. I detta avsnitt kommer tidigare forskning att presenteras. Vi kommer redogöra för hur tidigare forskning ser ut gällande bedömningar av barns mognad, ålder och förmågor. Vidare presenterar vi hur delaktighet kan förstås och dess konsekvenser för barn. Vi presenterar även vad som kan påverka barns delaktighet i utredningsarbetet. Avsnittet är indelat i fyra delavsnitt och teman, vilka är: *Barns delaktighet*, *Socialsekreterarens roll*, *Mognadsbedömningar* och *Delaktighet genom information*. Vi har utgått från tidigare forskning i form av vetenskapliga artiklar, rapporter och litteratur vilka vi funnit via strukturerade sökningar inom Göteborgs universitetsbibliotek.

3.1 Barns delaktighet

Tidigare forskning visar att delaktighet endast uppnås om en person som är part i ett ärende får information. Information kan således vara delaktighetens mest grundläggande element. Dock visar tidigare forskning att barns delaktighet är villkorad socialsekreterares bedömning. Barns delaktighet verkar ha ökat avsevärt inom organisationer men det framkommer att det alltså behövs ett barncentrerat arbetssätt för att säkerställa barns delaktighet. Vidare framkommer det i tidigare forskning att socialsekreterare använder barns mognad och ålder, alternativt både och, för att avgöra barns grad av delaktighet.

Enligt Harris och White (2018) innebär delaktighet att en individ som är part i ett ärende också är delaktig i de frågor som rör den egna personen. Numera är det praxis i utredningsarbete att klienter görs delaktiga i processer snarare än att socialsekreterare enhälligt avgör vad som är bäst för den enskilde. Men Harris och White (2018) menar att detta tänkande kvarstår i utredningsprocesser som rör barn, där barnets delaktighet är avhängt socialsekreterares bedömning av barnets ålder och mognad.

Enligt Sinclair och Boushel (1998) har diskussionen om barns rättigheter och rätt till delaktighet under flertalet år utgjort debatt, vilket har sitt ursprung i införandet av barnkonventionens tolfte artikel. Sinclair och Boushel (1998) gör gällande att barn har rätt att uttrycka sina åsikter, liksom att höras i frågor som rör dem. Barnets åsikter ska tas i beaktning utifrån barnets ålder och mognad. Sinclair och Boushel (1998) hävdar att det råder enighet gällande barns rätt att vara delaktiga i processer som rör dem och framför vidare att delaktighet endast kan uppnås genom att barnet först får information om den process som barnet ingår i. Även Koren (1996) påpekar i sin studie, om barns rätt att höras och bli hörda, att information möjliggör delaktighet. Koren (1996) menar att information utgör en viktig del i barns utvecklingsprocess och framhåller vidare att informationen utgör kärnan i att vara delaktig, varför ett barn som inte får information inte är delaktig. Vidare uppger Sinclair och Boushel (1998) att för ett barn ska vara delaktig behöver barnet konsulteras inom ramen för beslutsprocessen, få möjlighet att delta på möten samt få insyn i den sammanställda utredningen. Dessa punkter är enligt Sinclair och Boushel (1998) det som utgör grunden i barnets delaktighet. Dock är detta villkorat till bedömning av huruvida barnet klarar en sådan process. En bedömning som ofta görs utefter barnets mognad och ålder (Sinclair & Boushel 1998).

I en jämförande studie utifrån Thomas och O’Kane (1999) i England och Wales, undersöker Thomas (2005) hur ansvariga arbetsledare såg på barns delaktighet i utredningsprocessen under perioden år 1997 till år 1998 samt hur detta förändrats fram till år 2004. En av frågorna som ställdes i studien var vem som avgör vem som ska delta på ett möte, där nästan hälften av de arbetsledare som medverkade i den tidigare studien uppgav att det berodde på barnets ålder och förståelse enligt socialsekreterarnas bedömningar. Under år 2004 visade sig detta förändrats då alla utom en deltagare utgick från att det var något som barnet skulle vara med och avgöra. Thomas (2005) framhåller även att de undersökta arbetsplatserna under perioden år 1997 till år 2004 hade utvecklat riktlinjer kring barns delaktighet vilket återspeglades i arbetsledarnas svar. Thomas (2005) menar dock att det är svårt att avgöra hur arbetet ser ut i praktiken. Trots påvisade förbättringar i arbetet med att öka barns delaktighet visar en granskning av barnskyddet i England av Munro (2011), att det kvarstår ett behov av att öka barns delaktighet genom ett barncentrerat arbetssätt. Det barncentrerade arbetssättet innebär att barnet får

information, får komma till tals samt görs delaktig i utredningsprocessen. Enligt Munro (2011) besitter barnet den största källan till information rörande den egna situationen ändock blir barn förbisedda då fokus i utredningen istället läggs på föräldrar. Att som barn inte inneha huvudrollen i utredningsprocessen är den största anledningen till att allvarliga brister uppdagats i sociala barnavårdsutredningar i England (Munro 2011).

Det kan konstateras att barnkonventionen har ökat barns delaktighet i utredningsprocesser men enligt Hill och Malcolms (2004) studie, som kritiskt granskat barns delaktighet inom utredningsarbete, framkommer att barn riskerar att utgöra en dekorativ del. Att barn ses vara en dekoration i utredningsprocesser förklarar Hill och Malcolm (2004) beror på att barnets delaktighet riskerar att underminera den vuxnes roll och det vuxna egenintresset. Även Sanders och Mace (2006) påtalar i deras studie, om hur sociala myndigheter gör barn delaktiga i frågor som rör den egna personen, att barn ofta utgör en dekoration snarare än en aktiv deltagare. I Sanders och Mace (2006) studie framkommer att det finns spänningar inom lokala riktlinjer och regeringens vägledning samt att det i praktiken är svårt för myndigheter att implementera dessa i arbetet. I studien framgår det även att barnet rådfrågas snarare än görs delaktig. Vidare menar Hill och Malcolm (2004) att det finns en distinktion mellan synen på barnets rättigheter och den vuxnes rättigheter, där den vuxna ses vara en mogen person med ansenlig ålder vilket förespråkar hens möjlighet att fatta kloka beslut. Barn tillåts inte fatta beslut förrän de uppnått samma mognad och ålder, således finns det i den vuxnes och barnets medborgarskap väsentliga maktskillnader (Hill & Malcolm 2004).

I Kriz och Skivenes (2015) komparativa studie gjord i Norge, England och USA (Kalifornien) om barns delaktighet i utredningsprocesser, framkommer att det finns skillnader gällande ländernas syn på när och hur ett barn ska göras delaktig. I Norge ska ett barn enligt lagstiftningen höras om barnet är äldre än sju år eller om barnet visar på att kunna forma en åsikt innan sju års åldern. I England ska alla barn oavsett ålder höras inom ramen för en utredning, det finns ingen definierad åldersgräns för delaktighet. I studien visade sig USA vara mest restriktiv när det kom till barns deltagande då barnets bästa i form av skydd och säkerhet satts framför barnets rätt att uttala sig inom ramen för utredningsprocessen. Enligt Kriz och Skivenes (2015)

utgjorde begreppen mognad och ålder bedömningskriterier för barns delaktighet. I vissa fall utgick socialsekreterarnas bedömning av barns delaktighet endast utifrån ålder, i andra fall baseras bedömningen endast på mognad. I 71% av fallen utgick socialsekreterarna både från ålder och mognad i sin bedömning om barnets skulle göras delaktig.

3.2 Socialsekreterarens roll

Socialsekreterare har en komplex yrkesroll där de förväntas tillfredsställa både organisationen och klienters behov. Tidigare forskning visar att de finns förväntningar på att socialsekreterare ska använda sin position för att gynna klienterna men klienters upplevelser överensstämmer inte med detta. Klienter förväntar sig få information och göras delaktiga, dock förhindrar knappa resurser och organisatoriska förutsättningar socialsekreterares möjligheter att tillstå klienter information. Det framkommer även av tidigare forskning att det kan vara svårt att förena riktlinjer i arbetet varför socialsekreterare använder sig av de riktlinjer som är kompatibla med processen. I och med detta skapar socialsekreterare informell politik på gräsrotsnivå, då den egna tolkningen blir politisk i myndighetsutövningen.

Lipsky (2010) diskuterar hur gräsrotsbyråkratens arbete påverkar individer som är mottagare av de offentliga välfärdstjänsterna. Lipsky (2010) framför dilemman kring strukturella förhållanden inom vilka socialsekreterare arbetar. Socialsekreterare tillgodoser medborgarnas behov samtidigt som de gör en behovsbedömning vilken ska bemöta både organisationens styrande riktlinjer och personers individuella behov. Samtidigt som behovsbedömningen också ska vara kostnadseffektiv i enlighet med organisationens givna budget. Att göra arbetet mer kostnadseffektivt är enligt Brodtkin (2012) syftet med att införa New Public Management. Brodtkins (2012) framhåller att det kostnadseffektiva arbetet påverkar både organisationen och den enskilde gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme och möjlighet till tolkning. Resursbrister inom verksamheten i kombinationen med krav på måluppfyllelse leder till att socialsekreterarens handlingsutrymme minskar avsevärt. Enligt Lipsky (2010) förväntar sig allmänheten att socialsekreterare använder sin kunskap och position för att hjälpa medborgare utan att se de

begränsningar som återfinns i yrkesrollen. Enligt Lipsky (2010) kritiseras socialsekreterare för deras oförmåga att ge klienter den service de efterfrågar, varför många klienter som varit i kontakt med socialsekreterare upplever att de avhumaniserats. Lipsky (2010) framhåller att i mötet med socialsekreterare förvandlas individen till en klient i ett system, ett ärende som ska behandlas i en lång rad av andra ärenden.

Enligt Lipsky (2010) arbetar gräsrotsbyråkrater efter otydliga och vaga målformuleringar som gör det svårt att avgöra huruvida målen uppfyllts. Vidare arbetar socialsekreterare under politiska mål vilka är i ständig förändring. Förändringarna kan reformera lagrum och beslut som ska fattas. Lipsky (2010) uppger att arbetet sker under tidspress där beslut ska fattas skyndsamt varav att informera kan hamna i skymundan, vilket påverkar klientens möjlighet att komma till tals i utredningen. Enligt Lipsky (2010) är det såväl tidskrävande som kostsamt att tillstå klienter information och att samla in information.

Kriz och Skivenes (2014) visar i en jämförande studie av England, Norge och USA socialarbetarens syn på att arbeta utifrån riktlinjer. I England uppgav socialarbetare att lagstiftningen och arbetet i praktiken inte alltid är förenliga på grund av bristande ekonomiska resurser, strukturella förändringar och byråkratiska förfaranden. I resultatet av studien framkommer att i arbetet med lagstiftning och riktlinjer arbetade samtliga socialsekreterare efter vissa mål men struntade i andra då de inte var förenliga. Även Smith och Donovan (2003) visar i deras studie, om socialarbeters syn på att göra barn delaktiga i utredningsprocesser, att socialsekreterare inte lyckas sammanföra olika riktlinjer vilket skapar en överhängande press på socialsekreterare. Vidare framgår det att barns rätt att vara delaktiga i utredningsprocessen riskerar att drabbas.

Enligt Brodtkin (2012) och Lipsky (2010) kan politiska mål rent formellt vara tydliga men för gräsrotsbyråkrater kan dessa gå emot andra riktlinjer vilket gör att gräsrotsbyråkrater själva måste göra en bedömning om tillvägagångssätt. När socialsekreteraren gör denna bedömning utövar hen politik vilket gör att handlingen blir politisk. Denna bedömningen utgör ett resultat av informella riktlinjer som uppkommit inom organisationen för att kunna möta formella politiska mål och

omvandla dessa till handlingar i mötet med klienten. Detta komplexa förhållande gör att socialsekreterare utgör medlare mellan stat och klient och blir i denna roll även informationsbärare (Brodkin 2012; Lipsky 2010).

3.3 Mognadsbedömningar

Tidigare forskning påvisar att barn tenderar att göras delaktiga i utredningsprocesser utefter professionellas bedömning av barnets mognad och ålder. Det vill säga att socialsekreterare förväntar sig att barn ska bevisa sig vara mogna innan barn görs delaktiga. Tidigare forskning förhåller sig kritisk till detta och efterfrågar att vuxna säkerställer metoder som låter barn vara delaktiga. Mognadsbedömningar bör enligt tidigare forskning göras med tillförsikt då bedömningarna riskerar att marginalisera och objektifiera barn.

I Shemmings (2000) studie om professionellas attityder av barns delaktighet framkommer att utförare och utredare har starka åsikter om vilken ålder ett barn bör ha för att kunna göras delaktig i en utredning. Även Leeson (2007) påvisar i sin studie, om hur barn ser på sitt deltagande i beslutsprocesser i England, att professionella har tydliga tankar kring ålderns betydelse för barns delaktighet. Enligt Leeson (2007) förväntar sig vuxna att barn ska bevisa att de är kapabla att fatta beslut innan de tillåts göra det. Liknande resonemang framförs även i Archard och Skivenes (2009) studie om barns delaktighet i relation till rättstillämpning inom England och Norge. I studien framkommer att barns rätt att uttrycka sig bestäms utefter vuxnas bedömning av barnets kompetens och mognad. Enligt Archard och Skivenes (2009) ska barn inte bedömas utefter en skala av kompetens och mognad då det är orättvist att barn ska behöva bevisa sig vara kompetenta nog att fatta beslut i relation till vuxna. För att stödja principen om rättvishet menar Archard och Skivenes (2009) att det är av vikt att fråga vilka skäl som föreligger att betvivla barns kompetens och sedan fråga när det finns anledning att betvivla en vuxens kompetens. Enligt Turiels (1983) studie om utveckling och social kunskap påvisas att barn redan i låga åldrar har åsikter och bedömningar som skiljer sig från vuxnas perspektiv. Barn kan redan i tidig ålder utföra komplexa beslut varför det är ett felaktigt antagande att vuxna är bättre än barn. Det är vuxnas ansvar att se till att barn känner sig bekväma att delta istället för att utesluta barn i beslut som rör barnet

med hänvisning till mognad och ålder (Turiel 1983). Formuleringar gällande barns mognad och ålder bör enligt Sinclairs (2004) studie om barns delaktighet användas med tillförsikt då begreppet är otydligt. Enligt Sinclair (2004) bör formuleringen endast användas om det kan anses vara till fördel för barnet.

Enligt Vis och Thomas (2009) studie om barns delaktighet inom barnavården i Norge framkommer det att av 43 studerade fall återfanns barns delaktighet i mindre än hälften av fallen. I studien framgår det även att professionella endast i ett av tre fall försökte göra barn delaktiga i utredningsprocesser. Vidare framkommer det att graden av delaktighet varierade beroende på professionens syn på delaktighet. I resultatet av studien framgår att det är viktig för barn att delta på möten som ingår i utredningsprocesser för att säkerställa barnets delaktighet. Vis och Thomas (2009) visar vidare att om barnet var med på ett möte var det tre gånger mer troligt att barnet också var delaktig i utredningsprocessen. Var barnet med på två eller fler möten ökade chansen ytterligare till delaktighet. Enligt Vis och Thomas (2009) är således barnets möjlighet till delaktighet avhängd socialsekreterares bedömning av barnets mognad och kompetens, varför mognadsbedömningar avgör om barnet ges reella möjligheter till delaktighet (Vis & Thomas 2009). Detta påvisar även Sundhall (2012) i en avhandling gällande ålderns och genus betydelse i processer inom familjerätten. Enligt Sundhall (2012) blir barn ofta föremål för åldersbedömningar medan vuxna inte bedöms behöva kategoriseras. vilket Sundhall (2012) menar har att göra med att positionen som vuxen är erkänd och därför tas för given. Barnet kategoriseras vara omogen, oförmögen, spontan och fantasifull, det vill säga tvärtemot vad en vuxen kategoriseras vara: mogen, förmögen, trygg och pragmatisk. Sundhall (2012) framhäver att detta är oacceptabelt då det i barnkonventionen saknas ålderskategorier för när ett barn ska göras delaktig. Barn har alltid rätt att höras och få information. Det finns i barnkonventionen inte heller regelverk som kräver att barn behöver kommunicera i talspråk utan detta ska varje berörd vuxen hjälpa barnet med. Genom metoder ska alltså vuxna hjälpa barnet att bli delaktig även om barnet inte kommunicerar genom talspråk. Sundhall (2012) uttrycker vidare att det är problematiskt att det sociala arbetet regleras av vaga formuleringar såsom "att barnet ska komma till tals utefter mognad och ålder". Formuleringen menar Sundhall (2012) inger socialsekreterare stort tolkningsutrymme vilket risker att utesluta barnets rätt att komma till tals och

få information. Vidare kan det uppstå tillfällen då barnets upplevelser inte stämmer överens med vuxna varför barn misskrediteras och barnets perspektiv bedöms vara oviktigt med hänvisning till barnets ålder och/eller mognad. Sundhall (2012) synliggör att de allra yngsta barnen under tre år riskerar att uteslutas på grund av synen på barn som objekt. På grund av det görs barnen inte delaktiga i utredningsprocessen vilket gör att huvudpersonen inte kommunicerats om en utredning hen är part i. Berörd socialsekreterare tar inte hänsyn till barnets åsikter i bedömningen, vilket Sundhall (2012) menar synliggör vuxnas hegemoni.

3.4 Delaktighet genom information

Enligt tidigare forskning framkommer ett tydligt budskap: information är nyckeln till att förstå ens situation och för att kunna vara delaktig i utredningsprocesser. Barns rätt till information är dock avhängt socialsekreterares bedömning och riskeras att förminskas om delaktigheten inte ses som en process. Enligt tidigare forskning är det av vikt att barn får regelbunden och kontinuerlig information. Delaktighet under hela processen säkerställer barnets rätt till information och främjar barnets hälsa.

Enligt Koren (1996) lär sig barn att ta till information innan de föds och under hela uppväxten lär de sig hur kommunikation skapas. Genom social interaktion lär sig barn att tolka sin omgivning. Trots detta underskattas barns mognad avseende kommunikations- och informationskunskaper (Koren 1996). Ett barn som får information om sin situation, vilka processer som en utredning består av och vad utgången kan bli, får enligt Vis, Strandbu, Holtan och Thomas (2011) terapeutiska fördelar jämfört med ett barn som inte fått denna möjlighet. I Vis, Strandbu, Holtan och Thomas (2011) studie om hälsoeffekter av barns deltagande inom barnavården i Norge framkommer att barn som deltar enligt ovanstående premisser upplever högre grad av självkänsla och kontroll samt har en bättre relation med familjemedlemmar (Vis, Strandbu, Holtan & Thomas 2011). Likaså menar Prilleltensky, Nelson och Pierson (2001) i sin studie om barns roll som aktörer ur ett hälsoperspektiv, att upplevelsen av att känna makt och att ha kontroll över sitt liv bidrar till barnets hälsa och välbefinnande. Detta förutsätter att barn har tillgång till information om vad som händer i livet vilket bidrar till att barnen etablerar

motståndskraft för eventuella framtida uppkomna problemsituationer (Prilleltensky, Nelson & Peirson 2001). Barn som deltar på möten om deras vård och boende, verkar enligt Munros (2001) studie om att öka fosterhemsplacerade barns delaktighet, kunna hantera stress bättre i samband med osäkerhet i kontakt med familj och vänner. Barn som däremot lämnas utanför utredningsprocesser på grund av att socialsekreterare ansett delaktigheten utgöra ett hot mot barns säkerhet och välmående, drabbas i högre grad av känslor av hopplöshet, vilshenhet och lägre självkänsla enligt Vis, Strandbu, Holtan och Thomas (2011). Även Leeson (2007) har studerat barns upplevelser av att vara aktuell inom individ- och familjeomsorgen. Genom intervjuer med fyra barn mellan tolv och fjorton år framkommer att barnen hade känslor såsom hjälplöshet och identitetslöshet när de inte inkluderades i processen. Barnen uppgav att uteslutandet hade påverkat dem i flera år efteråt då de kände oro över att fatta egna beslut.

I Bells (2002) studie utifrån 27 barns erfarenheter av att ha kontakt med sociala myndigheter framkommer att majoriteten av barnen utvecklat en positiv relation med socialsekreterare. Dock var barnens delaktighet beroende av socialsekreterarens bedömning vilket enligt Bell (2002) leder till att barnen riskerar att bli missgynnade. I studien saknade flera av barnen en trygg anknytning till vuxna vilket gjorde det svårare för barnen att uttrycka sina känslor och åsikter. Flera av barnen saknade vuxna som kunde hjälpa dem att föra deras talan, varför det blev viktigt att socialsekreterare möjliggjorde barnens delaktighet. I resultatet framkommer vidare att majoriteten av barnen gjordes delaktiga genom att de fick information av socialsekreterare om anledningen till att ett möte gjordes gällande och vad mötet eventuellt kunde leda till. Om detta säkerställs menar Bell (2002) barnets förmåga att reflektera och hantera familjeförhållanden ökar. Studien visade vidare att vissa barn önskade vara mer delaktiga än de fått möjlighet att vara medan andra uttryckte att mötena var tråkiga och avsedda för vuxna. En del barn i studien uppgav att de kände sig illa behandlade då vuxna pratat på ett nedlåtande sätt, som att de inte var mogna nog. Enligt Bell (2002) tenderar barn att tystas ner när de inte upplevs vara kompetenta nog eller när deras beteende inte överensstämmer med den dominerande vuxna diskursen. Vidare framkommer det att barnen var osäkra på vad exempelvis socialsekreterare gör i sin yrkesroll (Bell 2002).

Enligt en studie i England av Franklin och Sloper (2005) framkommer det att barns delaktighet inom hälsovården är accepterat av regeringen och inom politiken men att barns delaktighet i praxis är begränsad. För att möjliggöra barns delaktighet i större utsträckning tror Franklin och Sloper (2005) att det behövs bevis på hur det faktiskt gynnar barn att delta. För delaktighet ska vara möjligt menar Franklin och Sloper (2005) att barn behöver tillhandahålla fullständig och regelbunden information om deras situation där informationen underrättas genom anpassad kommunikation. Information är nyckeln till att barn ska kunna förstå vad beslut handlar om samt för att barn ska kunna argumentera och bilda åsikter. Delaktighet möjliggörs genom att personal går utbildningar inom området. Vuxnas attityder gällande barns förmåga och kompetens, alltså hur en ser på barns mognad utgör enligt Franklin och Sloper (2005) ett hinder för barns delaktighet. Vidare utgör även vuxnas behov av att skydda barn, bristande tid och resurser ett hinder för barns delaktighet (Franklin & Sloper 2005).

Enligt Kirby, Lanyon, Cronin och Sinclair (2003) bör barns delaktighet vara en process och inte enstaka händelser. Delaktighet är alltså inte att det hålls enstaka barnsamtal. För att möjliggöra barns delaktighet krävs attitydförändringar gällande barns kompetens, där organisationer behöver finna arbetssätt för att skapa deltagande. En grundbult menar Kirby, Lanyon, Cronin och Sinclair (2003) är att arbetsgrupper får stöd från ledningen. Likaså menar Vis, Strandbu, Holtan och Thomas (2010) att socialsekreterare behöver resurser, stöd och utbildning för att möjliggöra barns roll som aktörer. Genom att inkludera barn i hela beslutsprocessen och inte enbart ha enstaka barnsamtal blir deltagandet en process snarare än en enstaka och enskild beståndsdel av en utredning (Vis, Strandbu, Holtan & Thomas 2010). Även i Sinclairs (2004) artikelstudie gällande barns delaktighet i planering av vård framkommer att det kan vara fördelaktigt att se på barns delaktighet som en process, inte som enskilda barnsamtal. Varför det råder brister i att utforma barns delaktighet som en pågående process menar Leeson (2007) är för att utredningsprocesser inte är utformade så att de tillåter barn att vara delaktiga under hela förloppet. Systemet är inte utformat för att barn ska få information i alla delmoment av en utredning, alltså under genomförandet, bedömningen, beslutet och utvärderingen (Leeson 2007). Enligt Sinclair (2004) är det inledande steget för möjliggörande av barn delaktighet att delaktighet skrivs in i riktlinjer inom

organisationer. Nästa steg är att deltagande görs effektivt i hela processen och det slutgiltiga steget är enligt Sinclair (2004) att barns delaktighet inkorporeras i struktur och kultur.

3.5 Forskningens relevans för föreliggande studie

Den tidigare forskningen redovisad ovan är relevant för föreliggande studie avseende att bidra till ett helhetsperspektiv av socialsekreterares komplexa arbetsroll liksom barns delaktighet. Forskningen fokuserar framförallt på barn och yrkesgruppen socialsekreterare. Vidare synliggörs hur begreppet mognad och ålder kommit att utgöra ett bedömningskriterium för huruvida barn görs delaktiga i utredningsprocesser. Den presenterade forskningen synliggör delaktighetens komplexitet. Vidare belyser forskningen vikten av att barn görs delaktiga och synliggörs vilka konsekvenser ett uteslutande av barnet kan medföra för barnet på både lång och kort sikt.

4. Teori

För att kunna besvara våra frågeställningar har vi valt att använda oss av teoretiska utgångspunkter i form av barndomssociologi, barnperspektiv och paternalism. Barndomssociologi utgör grunden för forskning inom barns rätt till delaktighet. Barndomssociologi tydliggör hur barndom är något som formas av omgivningen och synliggör hur symboler såsom tid och ålder formar barnets möjlighet till deltagande i enlighet med ett socialkonstruktionistiskt perspektiv. Det teoretiska begreppet delaktighet och hur denna får olika betydelse genom ett omsorgsperspektiv respektive ett delaktighetsperspektiv lyft därefter fram. Avslutningsvis presenteras det teoretiska begreppet paternalism vilket tydliggör socialsekreterarnas makt och påverkan på barns delaktighet.

4.1 Barndomssociologi

Under 1990-talet växte James och Prouts (1997a) barndomssociologi fram vilket utgjorde ett nytt paradigm inom vilket barnet gick från "becoming" till "being", det vill säga barndomen kom att utgöra en viktig plattform snarare än en transportsträcka till vuxenlivet. Denna förändring beskriver James och Prout (1997a) som ett paradigmskifte, där den traditionella utvecklingspsykologiska synen på barn som omogna kritiserades för att inte se till varje barn i sitt specifika sammanhang med egna individuella förutsättningar. Barn har enligt James och Prout (1997a) gått från att tillskrivas passiva och skyddsbehövande egenskaper till att utgöra självständiga individer med egna behov. Att barn är mindre mogna än vuxna är enligt James och Prout (1997b) ett biologiskt faktum, men på vilket sätt detta får betydelse i samhället är kulturellt konstruerat. Barn och barndom ses således vara socialt och kulturellt konstruerade fenomen. James och Prout (1997b) beskriver att de system som institutioner och professioner skapat för att förstå barndom i själva verket är falskt eftersom detta bygger på en social konstruktion av barndom. Om barn och barndomen ska ses som en social konstruktion kan det aldrig finnas en objektiv syn på barnet. Vidare betonar barndomssociologin barns aktörskap (James & Prout 1997a; James & Prout 1997b).

4.1.1 Social konstruktion av tid och ålder

James och Prout (1997c) problematiserar hur begreppet tid ständigt är närvarande i att forma, kontrollera och kontextualisera barndom. Barn förnekas att vara barn i nutid genom att de uppmuntras att tänka framåt, mot vuxenlivet. Frågan “vad ska du bli när du blir stor?” belyser hur barnet förväntas blicka framåt, mot viktigare tider. Vidare utgör firandet av ens födelsedag en symbol för status, där statusen ökar i takt med ålder (James & Prout 1997c). James och Prout (1997c) identifierar två begrepp; “the time of childhood” och “time in childhood”. Det förstnämnda begreppet utforskar den sociala konstruktionen av åldrande där olika biologiska tidpunkter görs olika betydelsefulla inom den rådande kulturella kontexten. Detta synliggörs bland annat genom att kategorisera barnets åldrande i grupper av till exempel spädbarnsperiod, tonårsperiod och unga vuxna. Genom att barnet kategoriseras ingå i en specifik ålderskategori ses barnet vara i behov av vuxnas stöd och skydd vilket gör att vuxna berättigas kontrollera barn. Synen på ålder och behov av skydd sammankopplas och följer barnet tills barnet uppnår vuxen ålder. Ålder och den sociala konstruktionen av dess mening utgör en dominerande del av barnets liv, vilket medför stora begränsningar för barnet. Barnets egenskap som “omogen” gör att barnet måste skyddas från att göra “fel”. Begreppet “time in childhood” innefattar hur vuxna genom att synliggöra tidsbegreppet av barnet som omogen och ännu inte vuxen, marginaliserar och begränsar barnets vardag genom att befästa barnets ålder, mognad och behov av skydd från vuxna. Begreppen “the time in childhood” och “the time of childhood” definierar således varandra då de syftar till att synliggöra det omogna barnets behov av skydd från vuxna bättre vetande (James & Prout 1997c).

4.2 Barnperspektiv

Barnperspektiv har flertalet innebörder vilket kan göra det svåränvänt (Sommer, Samuelsson & Hundeide 2011). Sommer, Samuelsson och Hundiede (2011) förklarar begreppets respektive delar: perspektiv och barn. Perspektiv innebär att se på eller undersöka något/någon vilket i kombination med barn skulle kunna representera “en särskild syn på barn, eller ett speciellt sätt att se på barn” (Sommer, Samuelsson & Hundeide 2011:39). Innebörden beskriver Sommer, Samuelsson och Hundiede (2011) vara för bred för att använda i ett vetenskapligt forskningssyfte.

För att tydliggöra begreppets innebörd framhävs resonemanget: “eftersom vi inte kan veta någonting om den subjektiva värld som spädbarn lever i så måste vi uppfinna den” (Sommer, Samuelsson & Hundeide 2011:39). Sommer, Samuelsson och Hundeide (2011) menar att vuxna genom observation och hypoteser försöker sätta sig in i barnets upplevelsevärld. Genom den vuxnes konstruktion av barnets erfarenheter skapas ett barnperspektiv, med förbehåll att den vuxne har förmåga att förstå barnets upplevelser och erfarenheter. Att beskriva barn och deras sätt att leva är inte ett barnperspektiv utan barnperspektivet har till syfte att förstå barnets upplevelser. Förståelsen kommer alltid bestå av den vuxnas konstruktion av sanning och barnperspektivet innebära således den vuxnes objektivisering av barnet (Sommer, Samuelsson & Hundeide 2011). Barnperspektivet kan vidare tydliggöras genom ett delaktighetsperspektiv eller ett omsorgsperspektiv.

4.2.1 Delaktighetsperspektiv

Ett delaktighetsperspektiv innebär att barn ses som kompetenta aktörer med egna rättigheter. Barn ses vara medborgare vilka har handlingsutrymme (Eriksson & Näsman 2011; Eriksson & Näsman 2009). Delaktighet ses möjliggöra bearbetning av barns situation. Delaktighetsperspektivet kan vidare operationaliseras genom Roger Harts steg för delaktighet (Eriksson & Näsman 2009). Roger Harts delaktighetssteg består av 8 nivåer av delaktighet (Hart 1992). Det första steget definierar Hart (1992) vara manipulation varav barn inte förstår det sammanhang de ingår i. Det andra steget, dekoration, innebär att barn medverkar i sammanhang som rekvisita vilket följs av det tredje steget där barn används i symboliskt syfte, inte i syfte att faktiskt delta. Dessa tre initiala nivåer i stegen innebär ingen delaktighet för barn enligt Hart (1992). Det fjärde steget, anvisad men informerad utgör det första steget till barns faktiska delaktighet. Steget innebär att barn är delaktiga avseende att de får information, dock får de inte sin röst hörd så de har inte möjlighet att påverka beslutsprocessen. Nivå fyra består av fyra krav vilka är att barnet förstår avsikterna med sammanhanget hen ingår i, barnet vet vem som fattar beslut och på vilka grunder, barn har en meningsfull roll i sammanhanget liksom barnet deltar frivilligt i sammanhanget efter att barnet informerats om deltagandets grunder. Nivå fem, konsulterad och informerad, ökar barns delaktighet ytterligare avseende att barn får möjlighet att få sin röst hörd liksom vara med i beslutsprocessen. Det sjätte steget innebär att beslutsfattande är initierat av vuxna

men delat med barnet vilket följer av nivå sju där barn initierar och fattar beslut. Nivå fyra till sju innebär delaktighet men aktiviteten är ledd av vuxna. Den högsta nivån av delaktighet enligt Hart (1992) utgörs av nivå åtta, vilken innebär att aktiviteten är initierad av barn och att beslut fattas i gemenskap med vuxna.

4.2.2 Omsorgsperspektiv

Ett omsorgsperspektiv innebär att barn ses vara sårbara och beroende av vuxnas omsorg. Vuxna ansvarar för barnets behov och har därmed tolkningsföreträde. Barn ses vara objekt vilket tydliggör maktasymmetrin mellan barn och vuxna, där barn står är underordnade vuxna (Eriksson & Näsman 2011; Eriksson & Näsman 2009). Enligt ett omsorgsperspektiv definierar vuxna vad som är barns bästa och behov (Näsman, Källström Cater & Eriksson 2015).

4.3 Paternalism

Enligt Reamer (1983) innebär paternalism att begränsa en individ tillgång till information liksom frihet att välja och agera utan samtycke från individen i fråga genom att motivera det vara för individens bästa. Vidare innebär paternalism att vissa bestämmer vilka mål andra ska fullfölja i enlighet med vad vissa bestämmer vara andras bästa. Paternalism förhindrar således individer att utforma och tillkännage mål. Begreppet går enligt Reamer (1983) att härleda till Aristoteles, en grekisk filosof och naturforskare som levde år 384–322 före Kristus. Aristoteles beskrev att paternalism är motiverat i ett samhälle där vissa individer är betydligt mer informerade och klokare än andra individer (“Aristoteles” u.å.; Reamer 1983).

Enligt Reamer (1983) kan paternalism inta tre olika huvudformer i det sociala arbetet. Den första formen är att professionella blandar sig i individers handlingar. Den andra formen innebär att professionella medvetet undanhåller information. Den tredje formen handlar om att professionella avsiktligt ger individer felaktig information. De två sistnämnda formerna kan förekomma när professionella antar att individer kan komma att skadas om de tillhandahålls information. I de tre utfallen ovan förutsätter professionella att deras agerande är för individens bästa, att de är bäst kvalificerade att bedöma individens bästa samt att de skyddar individens välmående och bästa vilket berättigar att till exempel gripa in alternativt

hindra att individer får den information de har rätt till (Reamer 1983). Det finns även vad Reamer (1983) benämner institutionell paternalism vilket visar sig genom att en organisation eller lagstiftning har bedömt att individer måste uppnå specifika krav för att skyddas, uppfyller en inte kraven begränsas individens frihet.

Enligt Reamer (1983) innebär paternalism konflikter mellan individens rätt till välbefinnande och individens rätt till frihet utan inblandning eller tvång. Det uppstår konflikter i professionellas arbetsuppgifter gällande att skydda individen från skada, att främja självbestämmanderätten hos individen och att undvika icke-berättigad inblandning. Reamer (1983) beskriver att det finns allmängiltiga argument som säger att det i perioder kan uppstå situationer som kräver inblandning utan individens samtycke. Detta förutsätter kriterier kring hur sådana situationer kan te sig. Ett kännetecken kan vara om en individ inte har tillgång till avgörande information i hens liv men om hen hade haft informationen så hade hen samtyckt till professionellas tvång. En annan grund kan vara om en individ inte kan förstå relevant information. Enligt Reamer (1983) berättigas inblandning speciellt för personer som är föremål för andras omsorg, till exempel barn med hänvisning till barns bristande kunskap och mognad. Reamer (1983:262) beskriver att vara mogen innebär en godtycklig gräns mellan mognad och omognad. Ytterligare ett kriterium är att klienter troligen samtycker till professionellas inblandning efter ingripande. Detta hör samman med individens brist på information. Enligt Reamer (1983) kan påståendet gällande att professionella vet vad som är bäst för individen vara sant i sällsynta fall, oftast är det övermod av experter som tror sig veta bäst.

4.4 Teorins relevans för föreliggande studie

Vi har i denna studie valt att använda oss av barndomssociologi, i syfte att synliggöra hur barndom konstrueras och mer specifikt för att möjliggöra problematisering kring begreppen ålder och mognad. Teorin gällande barnperspektiv har vi använt oss av i syfte att synliggöra vuxnas förklaringar av barns delaktighet. Ett delaktighetsperspektiv vilket vi operationaliserar genom Roger Harts stege av delaktighet, ämnar konkretisera begreppet delaktighet. Vidare synliggör omsorgsperspektivet dolda maktaspekter som kan återfinnas inom det sociala arbetet. Likaså medför det teoretiska begreppet paternalism en nyansering

av bilden av socialsekreterare och myndighetsutövning. Förståelsen för samtliga teoretiska begrepp är av vikt för att besvara föreliggande studies frågeställningar samt problematisera insamlad empiri i avsnittet för resultat och analys.

5. Metod

Följande avsnitt redogör för hur vi gått tillväga i föreliggande studie. Detta följs av valet av informanter liksom redogörelse för hur vår insamling av data gick till, sedan presenteras hur empirin bearbetats. Studiens tillförlitlighet, etiska överväganden och vår förståelse avslutar avsnittet.

5.1 Val av metod

I studien använder vi intervjuer som datainsamlade tillvägagångssätt då vi intresserar oss för socialsekreterares upplevelser av det presenterade fenomenet. Vi är intresserade av vad socialsekreterare, som ständigt genomför bedömningar av barns mognad i arbetet, har att berätta. Enligt Kvale och Brinkmann (2017) är intervjuer ett verktyg att ta till för att undersöka och söka förståelse för andra personers perspektiv. Likaså Bryman (2016) menar att det är ett sätt att undersöka hur andra personer tolkar verkligheten. Intervjuerna i föreliggande studie har varit semistrukturerade, vilket innebär att en intervjuguide ligger till grund med specifika teman. Till varje tema har det funnits en bestämd uppsättning tillhörande frågor. Ordningen på frågorna har varierat under intervjuerna då de anpassats till vardera intervjusituation (Bryman 2016). Den semistrukturerade intervjun möjliggjorde tydligt fokus på studiens syfte. Enligt Kvale och Brinkmann (2017) är metodens begränsning att rådande kontext kan förbises. Intervjuernas fokus på informanternas berättelser gör att det sammanhang de ingår i, alltså de strukturer och den kontexten som ligger till grund, negligeras. I föreliggande studie har vi försökt skildra det sammanhang informanterna befinner sig i genom att beskriva det rådande politiska klimatet liksom den organisation deltagarna ingår i. Intervjuer är även förbundet till dynamiken i samspelet mellan intervjuaren och den som blir intervjuad. I mötet sker ett utbyte av information och en kunskapsproduktion. Produktionen avspeglar således respondentens erfarenheter och interaktionen mellan berörda parter (David & Sutton 2016).

Observationer skulle kunna ha varit en alternativ metod till att närma oss ämnet, antingen som ett komplement till intervjuer eller som enskilt tillvägagångssätt. Genom att exempelvis följa med på möten tillsammans med socialsekreterare hade

det varit möjligt att undersöka vad socialsekreterare gör och inte enbart behöva förhålla sig till vad socialsekreterare säger samt hur socialsekreterare uppfattar fenomenet (David & Sutton 2016). Alltså att observera när socialsekreterare informerar barn samt vilken information de tillstår barn under utredningsprocessen. Dock kan det tänkas vara problematiskt ur flertalet synvinklar. Det kan tänkas vara svårt att erhålla godkännande från organisationen att närvara i fältet. Samtycke skulle även behöva erhållas från deltagande familjer, vilket kan tänkas vara problematiskt. Vidare kan det anses vara etiskt problematiskt att vara med vid pågående utredningar av familjers livssituationer. Familjerna befinner i en utsatt situation då de är föremål för utredning av samhällets skyddsnät. Vid observation som metod vore det intressant att följa socialsekreterare en längre period, att följa en ärendegång vilken pågår i ungefär fyra månader. Inom fyra månader ska Socialtjänsten utreda barns behov av åtgärd från nämnden, vid särskilda skäl kan förlängning beslutas (SFS 2001:453). Tiden att utföra detta, finns inte under föreliggande studie. Ytterligare alternativ hade kunnat vara att granska utredningsdokument där socialsekreterare skriftligt motiverar vilken hänsyn de tagit till barns mognad och ålder. Problematiskt vore dock att få tillgång till den typen av dokumentation med tanke på sekretessbestämmelser och skydd av integritet.

5.2 Urval

Målet med urvalet var att välja personer som vi antog kunde besvara frågeställningarna, alltså de personer vi antog kunde tillstå relevant information för det vi ämnar undersöka (Bryman 2018). Valet föll därför på socialsekreterare med erfarenhet av att arbeta med barn och som i sitt dagliga arbete behöver ta hänsyn och göra en bedömning av barns ålder och mognad. Fem socialsekreterare verksamma inom Socialtjänsten i Göteborgs stad har intervjuats. Socialsekreterarna åligger ansvar att utreda barns behov av stöd från nämnden.

Initialt kontaktades samtliga socialkontor med inriktning utredningsarbetet av barn i åldern 0–18 år i Göteborgs stad. I kontakten presenterades det övergripande syftet med studien samt tidsramen för genomförandet. Detta resulterade i en informant. På grund av svårigheten att finna informanter på detta sätt, valde vi att kontakta

kollegor till en av oss. Vi båda har erfarenhet av arbete inom Socialtjänsten i Göteborgs stad, där en av oss är verksam inom en barn- och familjeenhet. Vi kontaktade kollegor för att stämna av intresset att delta i studien varav flertalet kollegor svarade att de var intresserade att delta. Från att ha en respondent att tillgå, fick vi tillgång till fem socialsekreterare fördelade inom två olika förvaltningar. Syftet är inte att jämföra de två medverkande socialkontoren. Syftet med att kontakta flertalet förvaltningar var att erhålla en nyanserad bild av fenomenet. Urvalet baserades på bekvämlighet. Bekvämlighetsurvalet anses vara ett positivt val på grund av den begränsade tiden och resurserna (Bryman 2016). Det anses däremot vara ett negativt val avseende generaliserbarhet enligt David och Sutton (2016) vilka menar att en beskrivning av urvalet enbart är möjlig. Det kan tänkas vara problematiskt att intervjua kollegor på en av oss aktiva arbetsplats ur flera perspektiv. Dels kan en risk vara att deltagarna har sagt det som de tror att vi vill höra, dels kan det uppstå spänningar gällande känsliga frågor. En fråga om till exempel deltagarens arbetsmetoder kan skapa oro för att vi kommer att utvärdera och ifrågasätta beskrivna tillvägagångssätt. Vidare finns det en risk att deltagaren på grund av den tidigare bekantskapen väljer att inte beskriva det som hen upplever som bristande eller problematiskt.

5.3 Datainsamling och intervjuernas genomförande

Datainsamling möjliggjordes av respondenternas medverkan. Intervjuerna genomfördes på respektive deltagares arbetsplats. Vi frågade vart deltagarna önskade ses, varpå samtliga svarade deras arbetsplats vilket kan tänkas bero på att vi intervjuade under arbetstid samt på grund av deltagarnas arbetsbelastning och tidsbrist. Inledningsvis av intervjuerna erhöll deltagarna ett brev - "Brev om informerat samtycke" (se Bilaga 2) vilket de fick läsa igenom och lämna samtycke kring premisserna att delta. Vidare kunde deltagarna ställa eventuella frågor kring deras medverkan.

Under intervjuerna använde vi en intervjuguide (se Bilaga 1) vilken är uppdelad i fyra teman: bakgrundsinformation, mognadsbedömning, arbetsrutiner och kommunikering. Temat bakgrundsinformation handlar om att skapa en övergripande bild av socialsekreterarnas arbetssituation. Frågorna inom temat

omfattande socialsekreterarnas arbetslivserfarenhet, mängden ärende och barnsamtal i respektive ärende samt organisatoriska riktlinjer kring antal barnsamtal. Detta för att synliggöra socialsekreterares komplexa arbetsroll som medlare mellan organisation och individ. Temat mognadsbedömning innefattar bland annat frågor kring hur socialsekreterare går tillväga när de bedömer barns ålder och mognad. Temat omfattar även socialsekreterares upplevelser av att genomföra dessa bedömningar. I en av frågorna inom temat bad vi informanterna beskriva den initiala ärendegången till att socialsekreteraren bedömer barnets mognad och ålder. Syfte med frågan var att få svar på var i utredningsprocessen en mognadsbedömning vanligtvis sker samt hur en bedömning av barnets mognad kan se ut. Temat synliggör i vilken utsträckning socialsekreterare gör barn delaktiga i utredningsprocessen och premisserna för barns delaktighet. Nästföljande tema, arbetsrutiner, avser information kring eventuella riktlinjer på arbetsplatserna samt hur socialsekreterare introducerats till att genomföra bedömningar av mognad inom arbetsplatsen. Genom att bland annat fråga hur socialsekreterare går tillväga när de eventuellt är osäkra på en mognadsbedömning, önskade vi närma oss arbetsplatsernas riktlinjer liksom hur svåra bedömningar hanteras av såväl socialsekreterare som organisationen. Temat kommunikering berör bland annat frågor kring varför socialsekreterare tycker det är viktigt att prata med barn och hur de går tillväga när de pratar med barn i arbetet. Vi frågade bland annat vilken typ av information som socialsekreterare anser vara aktuell/viktig att tillstå barn. Syftet med temat är att synliggöra hur socialsekreterare informerar barn. Inom ramen för temat frågade vi även om/hur socialsekreteraren kontrollerar att barnet förstått information. Frågan synliggör på vilket sätt socialsekreterare försäkras sig om att barnet kunnat ta till sig information som lämnats.

Innan frågorna ställdes förklarades ovanstående teman för att deltagarna skulle få en bild av intervjuens disposition. Vi strävade efter att ha varierande typer av frågor när vi sökte efter deltagarnas tankar, framförallt använde vi öppna frågor för att ta del av deltagarnas berättelser. Båda författarna till föreliggande studie medverkade vid samtliga intervjuer. Däremot var det en av oss som hade det övergripande ansvaret att ställa frågorna, detta på grund av att den ena av oss kände majoriteten av deltagarna som medverkar i studien. Den som intervjuade hade fokus på samtalet medan den andra verkade som observatör med fokus på interaktion. Att vi var två

vid intervjutillfällena kan dock ha skapat viss anspänning gällande att informanterna befinner sig i underläge (Kvale & Brinkmann 2017). Vi författare upplevde frågeguiden göra oss trygga i rollen som intervjuare, än om vi till exempel skulle intervjuat utan förberedda frågor vilket vi initialt diskuterade. Då vi båda har knapp erfarenhet av att intervjuar tror vi detta var ett lämpligt tillvägagångssätt vilket kan ha påverkat klimatet under intervjuerna i positiv dager.

5.4 Bearbetning

Enligt David och Sutton (2016) är transkribering det mest fördelaktiga sättet att lära känna sin data och erhålla kunskap. Vi transkriberade intervjuer inom två dagar från varje intervjutillfälle. I transkriberingen strävade vi efter att återge intervjuerna ordagrant, dock har vi uteslutit pauser och känslouttryck. Detta på grund av att vi inte ska analysera samtalet i sig, det vi är intresserade av är socialsekreterarnas berättelser och att förstå meningen. När transkriberingarna var färdiga lyssnade vi på ljudfilerna igen för att kontrollera att ljud och skrift överensstämde. Genom att återge materialet ordagrant undviker vi risk för feltolkningar och missförstånd. Det är vi författare som har ansvar över framställningen i återgivandet av respondenternas berättelser varför vi sedan omformulerade materialet till skrivspråk vilket tar grund i villkor av läsbarhet och respekt för deltagarna då talspråk och skriftspråk kan skilja sig avsevärt. Vidare i studien kommer (...) användas när vi tagit bort ord eller meningar i materialet som inte är bärande, alltså som inte ändrar innebörden av berättelserna. [ord] kommer användas när vi lagt till ord som är uttalade i ett stycke för att det ska vara lättare för läsaren att läsa. Under bearbetningen av materialet har det avidentifierats, varför till exempel namn har tagits bort.

5.5 Analysmetod

I föreliggande studie har vi använt oss av tematisk innehållsanalys. Enligt Braun och Clarke (2006) handlar tematisk analys om att identifiera, analysera och rapportera upprepade teman i en text. Vi strukturerade vår data i teman som tog fasta på det som var viktigt i det insamlade materialet i relation till de frågeställningar som ligger till grund för studien. Teman kan likställas med mönster. Vi antog en explorativ ansats i bearbetning av vårt material. Resultatet av

våra identifierade teman redovisas under avsnitt 6 “Resultat och analys” och frågeställningarna besvaras i avsnitt 7 “Slutdiskussion”.

Tematisk analys sker i sex stadier enligt Braun och Clarke (2006). Stadierna är inte en linjär process, under bearbetningen har vi hoppat fram och tillbaka mellan nivåerna. Nivå ett innebär att lära känna datan genom att transkribera och läsa materialet (Braun & Clarke 2006). Liksom tidigare nämnt transkriberades materialet inom två dagar från intervjutillfället. Transkriberingen utförde vi ordagrant, dock tog vi bort pauser och känslouttryck. När vi färdigställt materialet läste vi igenom det flertalet gånger. Under läsningen markerade vi idéer och tog anteckningar i marginalen. Sedan kom vi in på nivå två, vilken går ut på att göra en initial kodning (Braun & Clarke 2006). Vi kodade materialet i kategorier och samlade den datan som var relevant för varje kod inom samma kategori. För att göra detta använde vi färgpennor i olika färger, där varje färg representerar en kategori. Vi använde även post-it-lappar för att identifiera mönster. Nivå tre innebär att leta samband bland de kategorier en funnit (Braun & Clarke 2006). Kategorierna bildade sex subteman vilka vi sedan kombinerade för att bilda tre övergripande huvudteman. Teman slogs alltså ihop genom att vi identifierade gemensamma nämnare. Det första huvudteman avser *Att bedöma barns mognad*, det andra huvudtemat avser *Att bedöma barns rätt till information* och det tredje huvudtemat avser *Att göra barn delaktiga*. I enlighet med nivå fyra gick vi igenom materialet med de teman vi funnit (Braun & Clarke 2006). Vi läste igenom materialet en gång för varje tema, detta för att kunna identifiera all data som tillhörde temat. Därefter definierade vi och namngav våra teman enligt nivå fem (Braun & Clarke 2006). Under nivå fem upplevde vi det vara svårt att konkretisera våra teman, alltså att inte få dem att presentera för mycket, att vara för omfattande. Slutligen, enligt nivå sex, var det dags att skriva resultaten av datan (Braun & Clarke 2006). Resultatet är uppdelat i tre huvudteman enligt ovan. Det första huvudtemat, *Att bedöma barns mognad*, belyser socialsekreterares uppfattning av hur de bedömer barns mognad. Temat omfattar två underteman. Undertemat *Tillvägagångssätt* avser vart i processen socialsekreterare gör en bedömning av barns mognad liksom hur socialsekreterare gör en sådan bedömning. Undertemat *Bedömningskriterier* belyser vidare hur socialsekreterare tar hänsyn till olika kriterier i bedömning av barns mognad. Det andra huvudtemat, *Att bedöma barns rätt till information*,

belyser hur socialsekreterares resonering kring barns vilken information barn har rätt till i utredningsprocessen. Temat omfattar två underteman där det första undertemat *Information och hälsa* belyser korrelationen mellan just information och hälsa. Det andra undertemat *Att skydda barn* berör socialsekreterares resonemang kring när barn inte har rätt till information. Det tredje huvudtemat, *Att göra barn delaktiga*, avser socialsekreterares uppfattning av barns bästa i utredningsarbete med barn. Undertemat *Barnsamtal* berör socialsekreterares uppfattning av riktlinjer gällande barnsamtal samt huruvida riktlinjer och verklighet stämmer överens. Undertemat *Olika nivåer av delaktighet* avser synliggöra olika sätt att se på delaktighet samt belysa olika sätt socialsekreterare anpassar och reglerar information efter barnets behov.

Gällande tillämpning av teorier på studiens resultat hade vi initialt inte satt in oss i litteratur för att vi inte ville begränsa vårt analytiska synfält. Enligt Braun och Clarke (2006) kan läsning tidigt i processen leda till att en fokuserar på vissa aspekter på bekostnad av andra potentiellt viktiga aspekter av datan. Dock går det inte att frånga att vi har en teoretisk referensram med oss från våra år på socionomprogrammet vilket kan ha påverkat vårt analytiska fält.

5.6 Sökprocessen av tidigare forskning

När vi sökt relevant forskning inom ramen för föreliggande studie har vi använt oss av Göteborgs universitets databaser samt sökportal. Vi har även använt oss av Google Scholar. I sökprocessen har vi använt oss av följande sökord i olika kombinationer: child, convention, participation, child, age, maturity, children's rights, credibility, child protection. Utöver vetenskapliga artiklar har vi använt oss av litteratur och rapporter. Utifrån referenslistor i litteratur samt tidigare forskning har vi vidare funnit relevant tidigare forskning och litteratur.

5.7 Studiens tillförlitlighet

Tillförlitlighet består enligt Bryman (2016) av fyra delkriterier vilka är: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt möjlighet att styrka och konfirmera. Trovärdighet avser huruvida studien undersöker det den utger sig göra samt om den upprättande datan överensstämmer med deltagarnas uppfattningar om fenomenet

(David & Sutton 2016). Utifrån studiens syfte och frågeställningar anser vi materialet i fråga vara relevant liksom använd metod. Vi efterfrågar socialsekreterarnas erfarenheter och berättelser, vilket vi genom intervjuerna fått ta del av. Vi har även spelat in materialet vilket kan öka studiens trovärdighet, dock har inte deltagarna verifierat materialet efter transkriberingen. Överförbarhet handlar enligt Bryman (2016) om att resultaten går att överföra till andra sammanhang än den givna kontexten i studien, skulle en annan forskare komma fram till samma slutsats om studien replikeras? Vi anser det vara oklart ifall studien representerar socialsekreterare som population i stort på grund av att vi har använt oss av ett begränsat urval. Intervjuerna är såväl kontextbundna som bundna till de medverkande personerna, varför studien inte bedöms medföra generellt överförbara resultat. Däremot finns det andra studier som lyfter fram liknande resultat som föreliggande studie, vilket tyder på att det finns tendenser till att resultatet är överförbart. Gällande pålitlighet vilket innebär att ha en transparent redogörelse för studiens alla faser, anser vi oss gjort ett gediget försök till detta i metodavsnittet (Bryman 2016). Pålitlighet omfattar även hur intervjufrågorna tolkades av deltagarna (David & Sutton 2016). Enligt vår uppfattning tolkades samtliga frågor likartat av respektive informant, förutom fråga 1 "Beskriv ärendegången till att du bedömer barnets mognad och ålder". Frågan omformulerade vi under flertalet intervjuer till: "När i ärendegången bedömer du barns mognad?", vilket vi upplevde tydliggjorde sammanhanget. I övrigt tolkades samtliga frågor likartat med reservation för att vi kan ha missuppfattat svaren och tolkat svaren i enlighet med vårt syfte och våra frågeställningar. I enlighet med det sista kriteriet möjlighet att styrka och konfirmera har vi genomgående arbetat med att medvetandegöra vår förståelse inom ämnet för att inte påverka studiens utförande och slutsatser, processen har således utförts i god tro.

5.8 Etiska överväganden

Enligt Kvale och Brinkmann (2017) präglas intervjuer av maktasymmetri där den som intervjuar har mandat att definiera situationen. Intervjuer är inte ett ömsesidigt samtal mellan lika parter. Intervjuaren ställer frågor som den som medverkar svarar på. Intervjuer är enkelriktade och ett instrument att få tillgång till information. Intervjuaren har tolkningsföreträde, därav har vi i föreliggande studie analyserat

kring hur vi framställer såväl fenomenet som intervjupersonerna, likväl hur vi rapporterar vad intervjupersonerna säger. För att i bästa möjliga mån beakta ovanstående aspekter och tillförsäkra deltagarna etisk behandling har vi tagit hänsyn till forskningsetiska principer genomgående under studiens gång - inledningsvis när vi utformade vad vi ville undersöka samt val av tillvägagångssätt, liksom när vi framställt fenomenet i stort och resultatens form.

Det finns fyra forskningsetiska huvudprinciper som verkar för individens skydd, vilka är informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet 2002). Genom att vi informerat berörda parter om studiens syfte och användningsområde, liksom vi har informerat om att deltagandet är frivilligt och att deltagarna har rätt att avbryta deras medverkan, så har vi tillgodosett informationskravet (Bryman 2018; Vetenskapsrådet 2002). Enligt samtyckeskravet har deltagarna rätt att bestämma över sitt deltagande (ibidem). Samtliga respondenter har uttryckt ett frivilligt intresse att delta i föreliggande studie. Under intervjuerna blev respondenterna tillfrågade om de samtycke till att vi spelade in intervjuerna. Att vi spelade in intervjuerna kan ha skapat viss anspänning i dynamiken, däremot lämnade samtliga respondenter samtycke till att vi spelade in. I enlighet med konfidentialitetskravet har materialet förvarats ofrånkomligt för obehöriga. Materialet har enbart behandlats av författarna till föreliggande studie, inga utomstående har tagit del av materialet. Efter vi färdigställde transkriberingen tog vi bort samtliga ljudfiler för att värna om deltagarnas anonymitet och integritet. I transkriberingen har vi eliminerat identifierbara faktorer, såsom namn och ort. Dock arbetar ett flertal deltagare på samma arbetsplats varpå vi inte kan garantera anonymisering inom arbetsplatsen. Vidare i det material som redovisas i föreliggande studie kommer vi inte använda namn. Vi kommer inte heller numrera respondenterna för att ytterligare värna om anonymitet under hela processen. Anonymitet handlar om att inte uppge personliga detaljer om deltagare enligt David & Sutton (2016). Vi ämnar inte utföra en jämförande studie varför vi anser att vi kan redovisa materialet utan att särskilja respondenterna. Vidare kommer deltagarna i studien benämnas socialsekreterare, informant alternativt respondent. Avseende nyttjandekravet har det infriats genom att den erhållna informationen endast användas för ändamålet, alltså i arbetet med

föreliggande studie (Vetenskapsrådet 2002). Ovanstående aspekter informerade vi intervjudeltagarna om under intervjutillfällena (se Bilaga 2).

5.9 Förförståelse

Författarna till föreliggande studie har erfarenhet av att arbeta inom en barn- och familjeenhet inom Socialtjänsten, där den ena av oss har en aktiv anställning under tiden för genomförandet av föreliggande studie. Båda har erfarenhet av att utföra bedömningar av barns ålder och mognad. Intresset av att undersöka fenomenet inom ramen för kandidatuppsatsen uppkom i en diskussion om ämnet tillsammans. Vi var nyfikna på hur socialsekreterare tänker och resonerar kring att utföra bedömningar av barns mognad och dess påverkan på barns rättigheter. Vår förförståelse inom ämnet kan ha påverkat utformandet av vårt syfte och våra frågeställningar. Under studiens gång har vi tillsammans medvetandegjort och problematiserat vår förförståelse med bakgrund av ovanstående. Samtidigt anser vi att detta har underlättat vår förståelse för informanternas upplevelser och den information de tillstått. Vår förhoppning är att vi lyckats särskilja våra egna uppfattningar och deltagarnas perspektiv, varför vi inte återgett våra subjektiva tankar i resultatet. Dock är intervjuer en mellanmänsklig handling vilket gör att vi onekligen varit en del av kunskapsproduktionen (Kvale & Brinkmann 2017)

6. Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras studiens resultat och analys. Socialsekreterare som arbetar med att utreda barns behov av stöd från nämnden har intervjuats utifrån syftet att undersöka vilken roll bedömningar av barns mognad spelar i socialsekreterarnas arbete med barn. Tre övergripande teman har identifierats under processen vilka kommer presenteras nedan. Temana är: *Att bedöma barns mognad*, *Att bedöma barns rätt till information* och *Att göra barn delaktiga*. Information som kan härledas till informanterna har anonymiserats.

6.1 Att bedöma barns mognad

6.1.1 Tillvägagångssätt

Samtliga informanter arbetar med barn inom Socialtjänstens individ- och familjeomsorg för att utreda barns behov av stöd från nämnden. I arbetet ingår att ha samtal med barn och att göra barn delaktiga. Informanterna uppger att de i den initiala utredningsprocessen gör en bedömning av barnets ålder och mognad vilket påverkar huruvida barnsamtal hålls eller inte. Samtliga respondenter uttrycker att bedömningen av mognad sker utefter en viss ålder och flertalet respondenter exemplifierar detta genom att ange åldrar där barnet enligt socialsekreterarnas bedömning anses vara redo mognadsmässigt för ett samtal:

Jag gör en bedömning direkt från början. Om barnet är 2 år då kanske det inte är läge för barnsamtal. Om barnet är 10 år, då kommer det däremot vara det. Sen finns det alltid funderingar kring när är det läge och inte. Om ett barn är ungefär 4 år, då känns det som att vi åtminstone måste träffa barnet. Kanske är barnet talfört eller så är barnet inte det.

Att informanten uppger att hen gör en bedömning utefter ålder kan med stöd av Shemmings (2000) samt Kriz och Skivenes (2015) förstås vara vanligt förekommande. Shemmings (2000) menar att professionella ofta har starka åsikter kring vilken ålder som är passande för ett barn att vara delaktig. Åldersbedömningar gällande barns rätt till deltagande är redan vedertaget i bland annat Norge som

lagstadgat att barn från och med sju års ålder ska höras inom ramen för utredningsprocessen (Kriz & Skivenes 2015). Detta lagstadgade riktmärke går inte att återfinna i vare sig England eller USA enligt Kriz och Skivenes (2015) komparativa studie. I Sverige är det lagstadgat att barn ska göras delaktiga med hänsyn till mognad och ålder. Det blir således intressant hur det kommer sig att flertalet socialsekreterare i intervjuerna uttrycker att de baserar sin mognadsbedömning på barnets ålder och varför åldern kommer att utgöra ett avgörande riktmärke inom ramen för utredningsprocessen.

Vidare framkommer det att socialsekreterare även tittar på barnets förmågor att till exempel koncentrera sig, interagera samt barnets språkliga förmåga för att skapa sig en uppfattning om barnets mognad. En informant uppger följande:

Jag tittar först på åldern när jag gör en mognadsbedömning. Ett barn från 3 år och uppåt träffar jag tillsammans med föräldrarna först, då får jag ett intryck av [barnets] språkutveckling och hur barnet interagerar med andra personer i sin omgivning. Jag tittar också på barnets förmåga till koncentration och interaktion, utifrån det gör jag en bedömning. Jag känner inte till att det finns något standardiserat bedömningsinstrument gällande hur en ska göra mognadsbedömningar.

En respondent uttrycker vidare att ett barns rörelsemönster och beteende vid ett barnsamtal påverkar socialsekreterarens bedömning rörande hur mycket och vilken typ av information som barnet erhåller. Det påverkar även socialsekreterarens bedömning av barnets förmåga att ta till sig information. Samtidigt uttrycker socialsekreteraren en medvetenhet om att barnets rörelsemönster inte behöver stå i korrelation till barnets möjlighet att bearbeta information. Respondenten uttrycker följande:

Barnets beteende behöver inte säga någonting om hur en når fram och hur mycket barnet uppfattar. Är det ett barn som är väldigt rörligt, som är över hela rummet, som en inte kan få att komma till ro i sammanhanget så kan ju det påverka bedömningen en gör kring hur mycket information barnet kan ta till sig. Men det behöver inte betyda

någoting egentligen. Barnet kanske tar in jättemycket samtidigt som barnet flyger omkring.

Det som kan hindra barns delaktighet enligt Sinclair och Boushel (1998) är att socialsekreterare gör en bedömning av barnets förmåga att genomgå en utredningsprocess. Socialsekreterares bedömning av barnets förmågor och mognad kan med stöd av James och Prout (1997c) botten i den sociala konstruktionen av tid och ålder som ett avgörande faktum för att bedöma ett barns mognad. Begreppet "the time of childhood" utmärks av en syn på barnet som omoget och i behov av vuxnas involvering och kontroll för att undvika att barnet gör fel. På detta sätt kan ett rättfärdigande av uppsatta bedömningskriterier, det vill säga socialsekreterares uttryck kring att barnet ska ha en viss språklig förmåga liksom förmåga till interaktion och koncentration, vara avgörande för att barnet ska bli delaktig i utredningsprocessen. Bell (2002) framhåller att vuxna tenderar att tysta barn när barn inte upplevs vara tillräckligt mogna eller när barnens beteenden inte ses önskvärda enligt rådande normer. Detta styrker även James och Prout (1997) som menar att om barnet brister i att uppvisa normerande egenskaper i enlighet med socialsekreterares förväntningar, riskerar barnet att uteslutas i frågor som rör dem (James & Prout 1997a). Enligt Hill och Malcolm (2004) kan ouppnådda förväntningar leda till att barnet får en dekorativ snarare än en deltagande roll i utredningsprocesser. Även Sanders och Mace (2006) bekräftar att det finns risk att barnet ses vara en dekoration i utredningsprocessen, vilket med stöd av Leeson (2007) kan påvisa att barn måste bevisa att de har de förmågor som krävs för att ses som mogna. Om barnet inte lyckas påvisa att hen innehar dessa förmågor, riskerar barnet att uteslutas från utredningsprocessen och således riskeras barnets delaktighet.

Vidare uppger en socialsekreterare resonemang med osäkerhet kring bedömningar av mognad och framför vilka nackdelar det finns med mognadsbedömningar. Respondenten säger följande:

Mognadsbedömningar bygger på förutfattade meningar eller föreställningar från ens egen sida om hur mycket barnet uppfattar. Jag är inte det barnet och jag är inte 2,5 år. Jag kan omöjligt veta vad det

barnet egentligen uppfattar så det finns en risk att en bestämmer sig utifrån sin föreställningsvärld och att en missar hur mycket barnet egentligen förstår. Med det här så säger jag inte att barn under 3 år inte förstår någonting. De förstår ju väldigt mycket också.

Den förförståelse som socialsekreteraren uppvisar, om att inte endast beskriva barnet, barnets förmågor och sätt att leva, kan enligt Sommer, Samuelsson och Hundiede (2011) vara att inneha ett barnperspektiv. Vidare lyfter socialsekreteraren i citatet ovan även fram en egen förförståelse vilket kan tolkas ge större insikt för barnets situation, barnets förmåga att uttrycka sig samt barnets förmåga att ta till sig information i den specifika kontexten (Sommer, Samuelsson & Hundiede 2011). I följande citat exemplifieras vidare hur en socialsekreterare ser på sin egen förförståelse, respondenten uppger följande:

Jag tänker att jag kan hindra mig själv, i min egen trånga värld. Jag tänker att om barnet är tre år så kommer det inte förstå ändå, kanske förstår barnet jättemycket - det beror precis på mognad. Och sen är det inte alltid att jag är expert på området, så det som jag tänker inte är möjligt kan någon annan tänka vara möjligt. Jag menar att de flesta barn har större kapacitet än vi tror, det kan man märka när barn berättar saker.

Socialsekreterarna uttrycker i de två ovanstående citaten att de är medvetna om deras subjektiva världsbild påverkar deras föreställningar om barn. Socialsekreterarna kan tolkas uttrycka en förståelse för barnet som aktör och som kapabel att fatta egna beslut. Detta kan ses stärkas av Turiel (1983) som framhåller att barn är kompetenta att fatta komplexa beslut redan i tidiga åldrar, varför det åligger vuxna att möjliggöra att barn görs delaktiga.

6.1.2 Bedömningskriterier

Att bedöma barns mognad är en del av socialsekreterarnas arbete. Det framkommer av informanterna att en del bedömningar av barns mognad sker genom att socialsekreterare tar kontakt med andra vuxna runt barnet, till exempel personal

från skolan som får uttrycka deras syn på huruvida det är lämpligt eller inte att prata med barnet. En respondent uppger följande:

Jag försöker ta reda på så mycket bakgrundsinformation som möjligt om barnet. Om ser vi att det finns några särskilda skäl att tro att det inte är lämpligt för oss att prata med barnet. Till exempel om barnet inte är tillräckligt moget eller redo [för barnsamtal]. Jag har kontakt med skola, framförallt för att få veta hur barnet reagerar när barnet pratar med andra vuxna.

Respondenten uppger att hen inhämtar information om barnet från andra källor för att ta reda på hur barnet reagerar i samtal med andra vuxna, detta innan kontakt tas med barnet i fråga. I intervjuerna framgår det att socialsekreterare i sin bedömning av mognad tittar på barnets ålder för att komma närmare en slutsats av barnets mognad. När detta inte visar sig tillräckligt efterfrågas information från andra vuxna som kan förklara barnets beteende- och kommunikationsmönster. Med stöd av Sundhall (2012) kan barn antas bli föremål för att kategoriseras dels utefter barnets ålder, dels utifrån barnets mognad och sätt att uppföra sig. Enligt Sundhall (2012) kan detta ha att göra med vuxnas position i samhället vilken är starkt etablerad. Detta riskerar att medföra att barnet på förhand kategoriseras vara otrygg och oförmögen att delta. Enligt Hill och Malcom (2004) ses vuxna vara mogna på grund av deras ålder vilket möjliggör klokare beslut.

Att söka bakgrundsinformation från andra vuxna, snarare än inhämta information från barnet självt, menar Sundhall (2012) kan tolkas vara ett skapande av barnet som objekt, vilket kan minska barnets rätt till delaktighet. Barnet har enligt Sundhall (2012) alltid rätt att höras och tillåtas delta, där vuxna har ansvar att se till att detta möjliggörs. Barnet ska enligt Sundhall (2012) inte uteslutas efter reaktion, mognad eller sätt att uttrycka sig. Om socialsekreterare förväntar sig att barnet ska kommunicera som en vuxen och barnet senare inte gör det så kan det leda till att socialsekreterare diskvalificerar barnets upplevelser. Enligt Archard och Skivenes (2009) är denna bedömning av barns mognad och kompetens orättvis samt bygger på synen av vuxna som kompetenta. Vuxna och barn är varandras dikotomi, barn anses därmed vara inkompetenta. Archard och Skivenes (2009) menar att en

bedömning av kompetens och misskreditering av barnets berättelse också lyfter frågan om en mognadsbedömning hade varit berättigad att göra gentemot vuxna. Detta kan ses stärkas av Malcolm och Hills (2004) resonemang kring att det finns en tydlig maktskillnad mellan barnet och den vuxna där det vuxna medborgarskapet omfattar betydligt fler rättigheter än barnets medborgarskap. På grund av att vuxna har uppnått önskvärd ålder prioriteras vuxnas perspektiv framför barnens. Att socialsekreterare enhälligt avgör vad som är bäst för individen menar Harris och White (2018) fortfarande kvarstår i utredningsprocesser som rör barn. Enligt Harris och White (2018) finns det risker med att barnets delaktighet avgörs utefter socialsekreterarens mognadsbedömning av barnet. Barnet måste således bevisa sig vara mogen och kompetent för att vara delaktig i utredningsprocessen. De krav som ställs och den bevisfråga detta kan tolkas vara, kan enligt Reamer (1983) utgöra institutionell paternalism. Genom att organisationen, vilka socialsekreterarna ingår i, bedömer att barnet måste uppnå vissa krav motiverar organisationen skydda barnen och på så vis begränsas barnets frihet om barnet inte uppnår villkoren.

6.2 Att bedöma barns rätt till information

6.2.1 Information och hälsa

Socialsekreterare uppger i intervjuerna att det är viktigt att ge barn information. I detta avsnitt framkommer den komplexitet kring vilken information socialsekreterare anser vara viktig att tillstå barn. En respondent uppger följande:

Barnen har egentligen rätt till all information som rör dem. Det som påverkar barnen direkt, det mesta egentligen. Jag tänker att barnen ska veta vad som händer. De ska veta vad som händer i deras liv och vad som händer i föräldrarnas liv utan att det blir gränslöst. Barnen behöver inte veta allt om föräldrarna men om någonting händer [föräldrarna] så ska de veta det. Jag tänker att barnen egentligen ska veta allting men att en kan välja hur en säger det. För att ett barn ska få veta vad som händer i ens liv så behöver en inte berätta varenda liten detalj.

Enligt citatet ovan kan barn anses ha rätt till information under hela utredningsprocessen gällande den rådande situationen runt barnet. Vidare

framkommer resonemang kring att skydda barn från detaljerad information som kan riskera att skada barn vilket kopplas till Näsman, Källström Cater och Erikssons (2015) beskrivning av ett omsorgsperspektiv. En respondent uppger att barn alltid har rätt till information, oavsett vilka förmågor barnet uppvisar eller definieras ha av vuxna. Respondenten uttrycker följande:

Det är egentligen så att om man ser det utifrån barnets rätt till information så är det aldrig nödvändigt att göra en mognadsbedömning. Det spelar ingen roll hur barnet är, barnet har fortfarande rätt till information oavsett vilka förmågor som barnet har.

Respondenten ovan ifrågasätter mognadsbedömningens betydelse i kommunikeringen med barnet, då barnet enligt respondenten oavsett ålder och mognad har rätt till information. Att barn ses som aktör och får information i enlighet med ett delaktighetsperspektiv innebär flertalet hälsofrämjande konsekvenser. Att barn erhåller information om vad som händer i hans liv gynnar barnets hälsa, välbefinnande och förmåga att hantera stress enligt Prilleltensky, Nelson och Person (2001) samt Munro (2011). Ytterligare en fördel med att barn får information är enligt Bell (2002) barnets ökade förmåga att hantera rådande familjeförhållande. Detta kan ytterligare stärkas av Koren (1996) som menar att information gynnar barnets utvecklingsprocess. Barn som däremot inte får information kan enligt Leeson (2007) uppleva känslor av hjälplöshet vilket påverkar dem längre fram i livet, speciellt vad gäller att fatta beslut. Vidare framhåller en socialsekreterare att det är av vikt att barnet får information om rådande sammanhang. Respondenten uppger följande:

Barn behöver få information om varför de är här och varför vi träffas, vem jag är. Barn behöver information om vad syftet är med att vi träffas och vad är det jag vill veta mer om och varför, alltså information om utredningen.

Att socialsekreterare berättar för barnet vilka socialsekreterare är, varför barnet kommer till Socialtjänsten liksom ger information om utredningsprocessen innebär enligt Sinclair och Boushel (1998) att barn görs delaktiga. Detta ligger även i linje

med Vis, Strandbu, Holtan och Thomas (2011) vilka menar att det kan leda till terapeutiska fördelar avseende ökad känsla av kontroll, självmedvetenhet och självförtroende hos barnet. I enlighet med nivå fyra "anvisad men informerad" på Harts (1992) delaktighetsstege kan citatet ovan antas uppfylla nivåns krav kring att barnet informeras om sammanhang och beslutsfattare. Enligt nivå fyra på Harts (1992) delaktighetsstege ställs krav på att barnet förstår avsikten med sammanhanget och vem som är beslutsfattare. I intervjuerna uppger flertalet socialsekreterare att de säkerställer att barnen förstått informationen genom att ställa frågor och be barnen återberätta. Detta tydliggörs i följande citat:

Jag brukar ställa frågor och be att barnet återberättar. Om vi suttit och pratat en hel timme då delar jag upp samtalet. Pratar vi först om den ena föräldern så kan jag sammanfatta och fråga barnet "har jag uppfattat dig rätt?", "kommer jag ihåg rätt nu utifrån det du berättar för mig?" Då kanske barnet säger att jag glömde något och då förstår jag om barnet har förstått eller inte.

Citatet tydliggör att socialsekreteraren kontrollerar att barnen förstår informationen vilket ytterligare bekräftar att barns delaktighet säkerställs enligt delaktighetsstege nivå fyra (Hart 1992).

6.2.2 Att skydda barnet

Enligt informanterna verkar det råda konsensus gällande att barnsamtal är viktigt samt att det är viktigt att barn får den information de har rätt till. En informant uppger att "barn har alltid rätt till information". Dock framhålls flertalet undantag till när barn inte ska erhålla information, när det inte anses vara lämpligt enligt socialsekreterare vilket därmed kan antas vara information som barn inte har rätt till. En deltagande socialsekreterare uttrycker följande:

En kanske inte alltid behöver prata om allt det jobbiga [med barnet] utan ibland kanske en mest bara träffar barnet. Jag tycker det är väldigt svårt för jag tänker att alla barn är olika. Det är väldigt svårt att veta vad som är bäst för barnet.

Enligt ovanstående citat kan barnets bästa vara att inte få tillgång till information som socialsekreterare anser vara svårhanterad för barnet. Det beskrivs i citatet att socialsekreteraren upplever det vara svårt att behandla alla barn lika och samtidigt synliggöra deras individuella egenheter. Detta kan en förstå med stöd av barndomssociologin där James och Prout (1997b) beskriver att synen på barnet i behov av skydd är en kulturell konstruktion, där barnet genom att inte ha uppnått vuxen ålder görs passiv. Enligt Lipsky (2010) kan det även utgöra en risk för omvandling från individ till klient, vilket kan drabba barn extra hårt. Detta eftersom objektifieringen riskerar att minska barnets delaktighet och snarare skada än skydda barnet. Barnet riskerar därför att bli utan information då barnet befinner sig i en utsatt och marginaliserad position. Vidare framhåller en informant att det är barnets bästa att inte berätta detaljerad information och att inte informera barnet om det som barnet inte vet:

Om det är ett litet barn, exempelvis en 6-åring, som har berättat om våld och när vi utreder hans situation framkommer det att våldet är väldigt allvarligt. Då kommer jag vilja prata med barnet om: hur slår föräldern/föräldrarna, hur går det till, vad händer då. Kanske nämner jag en gång att barnets förälder hamnat på sjukhuset om så är fallet. Men jag kommer inte vilja ge detaljer som till exempel har framkommit om förälderns skador. (...) Om barnet inte verkar ha bevittnat detta då vill jag inte riktigt säga det till barnet som är 6 år. (...) Men det är jättesvårt för att en vill skydda barnet men en vill också vara öppen med barnet och berätta vad som händer. (...) Men jag vill inte berätta om detaljer som inte är nödvändiga för barnet att veta. Men jag menar, barnet märker ju om föräldrarna bråkar. Det är ju liksom oftast så att det vi tänker att vi inte ska berätta för barn, det vet redan barn.

I det ovanstående citatet lyfter socialsekreteraren fram dilemman kring att skydda barnet och att vara transparent med barnet kring rådande situation. Spänningsfältet att skydda individen mot att värna om självbestämmandeprincipen kan med stöd av Reamer (1963) antas åligga socialsekreterarna i deras arbete. Enligt Franklin och Sloper (2005) stoppar vuxnas behov av att skydda barn, barnets delaktighet. I citatet ovan framhåller socialsekreteraren även barns kompetens, att barn vet mer än vuxna

tror att barn vet, vilket kan kopplas till Munros (2011) förståelse av att barn är den största informationskällan. En informant motsäger detta genom att uppge: “jag pratar med andra, jag pratar med barnets föräldrar. Föräldrar är ju de viktigaste informationskällorna tänker jag”. I utredningsprocesser enligt Munro (2011) läggs fokus på att inkludera föräldrar snarare än barn, vilket blir motsägelsefullt eftersom barnet besitter störst kunskap om hens situation.

Vidare uppger en respondent att det finns information som barn inte behöver erhålla med motiv att barnen har tillräckligt att hantera själva:

Det mesta är viktigt att kommunicera till barnet, att prata så det blir transparent. Jag träffar ibland föräldrar med missbruksproblematik och då pratar jag öppet om det när barnen hör. (...) Vi sätter ord på det och det tänker jag är mitt jobb, alltså att vara tydlig och transparent. (...) Det är en trygghet [för barnen] att höra att vi är oroliga (...). Eller gällande våld, att vi har hört att det har hänt. Då tänker jag att många [föräldrar] tänker “ni får inte berätta det där”. (...) Vissa saker behöver dock inte barnet ta del av för att det räcker som det är. En får sålla i informationen. Men vi jobbar ständigt för att bli ännu bättre på att skriva lättläst och skala bort alla myndighetsord så att till exempel en 6-åring ska förstå. (...) Och framförallt tänker vi (...) att när barnen är 18 år så ska de kunna begära ut sina handlingar och se att vi har sett, vad vi har sett och varför vi inte gjorde något om så är fallet. Bedömningen ska framgå väldigt tydlig.

I citatet ovan framkommer det att socialsekreteraren bedömer vad som är relevant information för barnet och vad som inte är relevant information för barnet. Enligt Franklin och Sloper (2005) behöver barn komplett information på regelbunden basis för att fullständig delaktighet via anpassat kommunikationssätt ska säkerställas, varför ett undanhållande av information kan vara att inte göra barnet delaktig. Genom att selektivt definiera vad som är relevant information informeras inte barnen fullständigt trots anpassat kommunikationsmedel. Ytterligare en respondent uppger vad som är barnets bästa avseende vilken information som kan

vara viktig att tillstå barn. Informanten uppger följande med hänvisning till att inte skada barnet:

Om ett barn är 3 år gammalt och det jag vill prata [med barnet] om kanske handlar om en förälders missbruksproblematik. Då (...) vill jag fundera lite mer på hur jag ska prata med barnet och om barnet är moget och mottagligt för det. Om det är bra för barnet eller [om det] skulle kunna skada barnet (...).

Informanterna motiverar att skydda barn genom att inte tillstå barn information. Socialsekreterarna innehar företräde att tolka vad som är barnets bästa. Barnets bästa är enligt informanterna att inte ge barn information om sådant de redan vet och att inte heller ge alltför detaljerad information. Detta kan med stöd av det barnperspektiv som Sommer, Samuelsson och Hundiede (2011) presenterar antas vara vuxnas konstruktion av barnets värld. Enligt Eriksson och Näsman (2011) kan ett barnperspektiv förklaras genom ett omsorgsperspektiv vilket kan urskiljas i samtliga ovanstående citat i form av att vuxna definierar vad som är barns bästa, varför vuxna har tolkningsföreträde gällande vad som kan skada barn. I citaten bedöms barn inte vara självständiga aktörer utan betraktas som objekt beroende av vuxnas omsorg. Vidare framgår i citaten att barnets bästa inte är förenligt med att berätta information som kan skada barnet eller som enligt socialsekreterare är för jobbigt att hantera för barnet. På så vis kan barn enligt Reamer (1983) vara underordnade socialsekreterarnas expertis. Socialsekreterare motiverar det vara för barnets bästa att begränsa barnets tillgång till information, vilket kan utgöra den andra formen av paternalism inom socialt arbete. Medvetet informerar inte socialsekreterare barnet med motiv att skydda barnet från risk att skadas. Barnet får inte heller välja om hen vill erhålla informationen eller inte, det vill säga barnet blir inte tillfrågad vilket gör att samtycke saknas. Däremot menar Reamer (1983) att det kan uppstå situationer som berättigar socialsekreterarnas bedömning utan erhållande av samtycke från barnet. På grund av barn är beroende av vuxnas omsorg, liksom barns ringa ålder och mognad kan ändock ett uteslutande av barnet enligt Reamer (1983) berättigas. Enligt James och Prout (1997c) förklarar begreppet "the time of childhood" fenomenet, varför ålder, mognad och skydd kopplas samman och berättigar vuxnas kontroll av barnet. Den sociala

konstruktionen av ålder begränsar således barnet. Enligt Sinclair (2004) bör socialsekreterare endast hänvisa till barns ålder och mognad om det är till fördel för barnet. Risken finns annars att barnet utesluts och marginaliseras då barnets kommunikationskunskaper enligt Koren (1996) underskattas. Om barnet däremot får information ökar barnets förmåga att hantera den rådande situationen (Bell 2002).

6.3 Att göra barn delaktiga

6.3.1 Barnsamtal

I utredningsarbetet har socialsekreterare samtal med barn, föräldrar, referenspersoner och övriga sakkunniga. Det är i barnsamtalen som barnet på olika nivåer kan göras delaktig avhängt socialsekreterares bedömning av barnets mognad och rätt till information. Gällande antal barnsamtal uppger samtliga respondenter att det inte finns riktlinjer på hur många samtal med barn de ska ha under utredningstiden, målsättningen är "att ha barnsamtal". En respondent uppger att "Det finns riktlinjer om att vi ska ha barnsamtal. Att vi behöver träffa alla barn oavsett ålder. Är barnen för små för att uttrycka sig själva så ska vi ändå träffa dem för att observera samspel med föräldrar, och på så vis få en bild [av barnet]."

Nedan följer två citat där socialsekreterarna uppger att det är viktigt att ha barnsamtal och att organisationen involverar barn initialt under utredningsprocesser. Barn tenderar därefter att antingen glömmas bort eller prioriteras bort. Respondenterna uttrycker följande:

Det slås in i oss (...) att vi ska ha barnsamtal och att det är viktigt. Vi har fått till oss att vi tenderar involvera barnet i början av en utredning men i slutet glöms barnen bort. (...) Jag känner tyvärr att det fortfarande är på det sättet, att barnets röst tynar bort mot slutet av utredningen.

Vi ska ha barnsamtal med barnen. Jag har ett ärende nu där (...) vi måste planera in barnsamtal. Det är i slutet av utredningstiden men vi behöver checka av vad barnen upplever för förändring. Vad har barnen sett för förändringar, vad är viktigast för barnen här och nu, vad är barnen

oroliga för, vad vill barnen ska hända så det blir bättre i framtiden. Att inte bara vara inne i början utan att också checka av i slutet av utredningen är viktigt, att vi inte missar viktig information är det som utredningen handlar om. Jag tänker att det är jätteviktigt. Men sen är det detta med vår arbetsbelastning som ibland inte är rimlig. Ofta prioriteras barnsamtal bort och det är inte okej. Vissa delar får vi inte prioritera bort. Men då blir det på bekostnad av något annat, som att vi stannar kvar längre på jobbet.

Det respondenterna uttrycker i citaten ovan kan enligt Lipsky (2010) och Brodtkin (2012) betraktas inom ramen för de strukturella dilemman som socialsekreterare dagligen möter. Dels ska socialsekreterare uppfylla interna riktlinjer om att ha barnsamtal, dels ska socialsekreterare uppnå myndigheternas krav på ett kostnadseffektivt arbete. Socialsekreteraren behöver även ta hänsyn till samtliga ärenden som socialsekreteraren är involverad i vilket kan skapa en tidspress. Dessa förhållanden kan vara oförenliga vilket kan skapa en inneboende stress hos socialsekreterare som ständigt tvingas prioritera vilka riktlinjer de ska efterfölja (Lipsky 2010; Smith & Donovan 2003). Enligt Kriz och Skivenes (2014) kan detta leda till att socialsekreterare prioriterar vissa mål framför andra, vilket kan resultera i att socialsekreterare inte har kontinuerliga barnsamtal för att inte riskera överskrida arbetstiden. Detta kan påverka huruvida barn görs delaktiga i utredningsprocesser.

Tre av fem informanter beskrev i intervjuerna att de i genomsnitt träffar barnen cirka en gång under utredningstiden. Att enbart träffa barnet en gång under utredningstiden innebär enligt Kirby, Lanyon, Cronin och Sinclair (2003) att barnet inte kan ses vara delaktig. De övriga två informanterna uppgav att de har samtal med barn cirka två till tre gånger under förloppet av en utredning. Med stöd av Vis och Thomas (2009) är det tre gånger större sannolikt att barn görs delaktiga i utredningsprocesser om barnet är med på åtminstone ett möte. Om barn är med på två eller tre möten så ökar det barns delaktighet i processen avsevärt, varför informanternas uppgifter om att de har minst ett barnsamtal kan tydas möjliggöra barns delaktighet och rätt till information. Harris och White (2018) motsäger detta och menar att om socialsekreterare endast har ett samtal med barn kan inte det ses

förenligt med att barn görs delaktiga under utredningsprocessen eftersom barns behov av kontinuerlig information då inte tillgodoses. Dock kan det utifrån tidigare citat antas vara svårt för socialsekreterare att med rådande arbetsbörda hinna med fler än ett barnsamtal. Vidare menar Leeson (2007) att utredningsprocesser inte är anpassade och utarbetade för att barn ska kunna vara delaktiga under hela förloppet. Barn riskerar att inte göras delaktiga i alla moment, vilket de enligt såväl lagstiftning (SFS 2001:453) som riktlinjer (Socialstyrelsen 2015) har rätt till.

Informanterna i föreliggande studie efterfrågar vidare riktlinjer kring förfaranden vid barnsamtal då de upplever att det är brist på dessa. En informant uttrycker följande:

Det skulle nog behövas normer och riktlinjer kring hur en ska gå tillväga [i barnsamtal]. Nu känner jag att jag improviserar för att komma fram.

Socialsekreterarnas upplevelser av bristande riktlinjer kring barnsamtal kan begränsa möjligheterna för barn att vara delaktiga. Samtidigt som informanternas uttryckta målsättning från organisationens sida om "att ha barnsamtal" kan vara ett steg i riktning till att barn kommer att göras mer delaktiga under utredningsprocessen enligt Sinclair (2004). Barns delaktighet kan enligt Sinclair (2014) effektiviseras genomgående under utredningsprocessen för att slutligen införlivas i kultur och struktur om organisationens målsättningar om att ha barnsamtal vidare tydliggörs.

Följande citat visar barnsamtalens betydelse för socialsekreterare. En respondent uttrycker följande:

Om vi inte pratar med ett barn måste vi alltid motivera varför. Men det känns aldrig bra, det känns som ett misslyckande att inte prata med barn.

Citatet synliggör dilemmat kring att vilja ha barnsamtal men att inte alltid ha möjlighet till det. Detta kan ses stärka Lipskys (2010) tankar om socialsekreterarens

komplexa roll mellan organisation och individ, där socialsekreteraren ständigt måste göra avvägningar i sitt arbete. Vaga riktlinjer kring såväl antal barnsamtal som hur en bör gå tillväga gör enligt Lipsky (2010) det svårt för socialsekreterare att veta om målen uppfyllts eller inte. Vidare menar Smith och Donovan (2003) att det kan skapa stress hos socialsekreterare när de inte lyckas förena rådande riktlinjer vilket vidare utgör risk för att barn inte görs delaktiga. På så vis kan arbetets komplexa karaktär och inneboende stress hos socialsekreterare innebära att arbetet kring att göra barn delaktiga försummas (Lipsky 2010).

6.3.2 Olika nivåer av delaktighet

Samtliga respondenter uppger att information till barn måste anpassas efter barnets ålder och mognad för att säkerställa barnets delaktighet. En informant uppger följande:

En får anpassa informationen till ålder och mognad. Vissa saker som barn inte är medvetna om, behöver inte jag lyfta fram. Om det inte är så att jag faktiskt vet eller tror att det påverkar [barnet], men då gör jag hellre på något annat sätt. Då manipulerar jag in det i mitt frågande, för då kommer jag kunna scanna av om barnet märker att hans föräldrar till exempel bråkar. Det märker de flesta barn fast föräldrarna säger att barnen alltid sover, att barnen aldrig sett något, att barnen aldrig hört något för då var barnen ute och lekte. Jag tror att man ibland behöver anpassa vad det är en berättar och hur en berättar för barn [i barnsamtalen].

I enlighet med Harts (1992) delaktighetsstege kan citatet ovan motsvara det första trappsteget: manipulation. Manipulation är det begrepp som socialsekreteraren använder när hen förklarar hur hen anpassar informationen utefter barnets ålder och mognad. Ett undanhållande av information sker i enlighet med vad socialsekreteraren tror att barnet inte vet eller förstår. Enligt Hart (1992) härstammar ett uteslutande genom manipulation av en bristande förståelse för barns faktiska förmågor. Detta leder till att barn utesluts från information som de behöver för att kunna besvara frågor på ett medvetet plan. Utan information kan barn inte fatta adekvata beslut, en rättighet som barn enligt Hart (1992) berövas då "icke-

nödvändig information” inte kommuniceras till barn. Även Franklin och Sloper (2005) framhåller att information möjliggör delaktighet i form av diskussion, att bilda åsikter liksom att fatta beslut.

En respondent tillstår att barnets eventuella bristande förmåga att ta till sig information kan ha sin grund i en otrygg levnadssituation. Att medvetandegöra detta kan ha stor inverkan på hur socialsekreterare återger information till barnet, vilket påverkar nivån av delaktigheten. Respondenten uppger följande:

Det behöver inte vara mognad som gör att ett barn ibland inte kan eller vill ta till sig information, utan det kan ju vara att det är väldigt kaosartat runt omkring barnet eller att barnet är otrygg i situationen.

Respondenten påvisar att barnets kompetens gällande att ta till sig information och att ge information kan påverkas av rådande situationen kring barnet, varför barnet ålder och mognad inte enskilt är avgörande. Genom observation och hypoteser försöker socialsekreterare sätta sig in i barnets upplevelsevärld vilket Sommer, Samuelsson och Hundiede (2011) förklarar vara att inta ett barnperspektiv. Detta är dock avhängt att socialsekreterarens konstruktion stämmer och att hen faktiskt förstår de känslor och erfarenheter som barnet besitter. Barnperspektivets syfte kan genom socialsekreterarens vilja och förmåga till att förstå barnets upplevelsevärld leda till att barnet görs till aktör snarare än objekt i utredningsprocessen vilket ökar nivån av delaktighet. Ett försök till förståelse medför emellertid alltid en objektifiering av barnets egenskaper eftersom den vuxna aldrig helt kan återskapa barnets upplevelser (Sommer, Samuelsson & Hundiede 2011).

7. Slutdiskussion

7.1 Slutsats

Syftet med studien har varit att undersöka vilken roll bedömningar av barns mognad spelar i socialsekreterares arbete i samband med utredningar av barns behov. För att undersöka detta har socialsekreterare som arbetar med barn inom Socialtjänstens individ- och familjeomsorg intervjuats. Socialsekreterarnas upplevelser har analyserats utifrån tidigare forskning samt de teoretiska begreppen: barndomssociologi, barnperspektiv och paternalism. För att undersöka och uppnå syftet formulerades tre forskningsfrågor.

Den första forskningsfrågan avser: Vad innebär bedömningar av mognad för socialsekreterare i utredningar av barns behov? Resultatet och analysen visar att bedömningar av barns mognad är ett sätt för socialsekreterare att anpassa information till barn. En respondent beskriver hur hen med hänsyn till barns ålder och mognad inte berättar detaljerad information för barnet. En annan respondent uppger att hen inte berättar det som barnet inte verkar besitta kunskap om. Enligt den information som framgår i föreliggande studie verkar det råda konsensus gällande att bedömningar av barns mognad är ett sätt att inte riskera skada barn, att skydda barn. Bedömningar av barns mognad kan vidare vara ett sätt att anpassa tillvägagångssätt i hur vuxna pratar med barn, till exempel gällande språkbruk. En respondent uppger att hen tar bort myndighetsord för att göra det begripligt för barnet. I resultat och analys klargörs det att respondenter kopplar samman mognadsbedömningar med ålder. Åldern är det som socialsekreterare initialt tittar på för att skapa sig en bild av barnet, således avgör åldern huruvida barnsamtal ska hållas eller inte. Om ett barn är under tre år så uppger en respondent att hen inte träffar barnet med hänvisning till barnets ringa ålder, en mognadsbedömning görs därmed inte gällande. Om ett barn är ca fyra år uttrycker två informanter att de träffar barnet för att utvärdera barnets förmågor, till exempel kommunikationsförmåga och förmåga till interaktion. Om ett barn är tio år, då inkluderas barnet direkt och får vara med i barnsamtal utan en bedömning av barnets mognad. När åldern inte ger tillräckligt med information om barnet tittar

socialsekreterare även på barnets förmågor. Barnet behöver därav visa sig vara mogen nog att ta till sig information för att få information. När barnet tar till sig information skildras det vara viktigt att barnet kommer till ro i rummet. Om barnet däremot flyger omkring i rummet påverkar det enligt socialsekreterare hur barnet tar till sig informationen. Detta medför risk att socialsekreterare utelämnar information då barnets beteende anses avspegla barnets förmåga att förstå information. En socialsekreterare motsäger detta genom att uppge att barnets beteende inte behöver innebära att barnet inte kan ta till sig information. Analysen klargör att normer om barnet påverkar socialsekreterarnas bedömning av barnets mognad, där bedömning av barnets mognad avgör barnets delaktighet i utredningsprocesser.

Den andra forskningsfrågan lyder: Hur påverkar rådande organisatoriska riktlinjer socialsekreterares mognadsbedömningar? I resultatet framkommer att det finns organisatoriska riktlinjer kring att ha barnsamtal på de arbetsplatser inom vilka informanterna i föreliggande studie arbetar. Informanterna har dock svårt att veta om organisationens mål "att ha barnsamtal" uppfylls då riktlinjerna är otydliga. Respondenterna uppger även att de saknar vidare direktiv kring hur de ska gå tillväga i bedömningar av barns mognad. I brist på direktiv framkommer det att bedömningar av mognad riskerar att göras utifrån magkänsla, då det inte finns något standardiserat bedömningsinstrument. Brist på riktlinjer kan leda till att barn går miste om information och möjlighet till delaktighet vilket barn har rätt till. En annan anledning till att barns delaktighet riskeras är bristande resurser inom organisationen. Organisationen har krav på att barnsamtal ska hållas men arbetet är såväl resurs- som tidskrävande. En informant uppger att barnsamtal riskerar att prioriteras bort på grund av hög arbetsbelastning. När socialsekreterare inte har de riktlinjer och resurser de behöver för att känna sig säkra i arbetet med att bedöma barns mognad inom ramen för barnsamtal, upplever de att de misslyckats i yrkesrollen vilket kan skapa ytterligare stress. Vidare kan såväl otillräckliga resurser som bristande riktlinjer leda till att bedömningar av mognad används för att berättiga att undkomma att prata med barn om vissa frågor. Med hänvisning till barns otillräckliga mognad rättfärdigas att insamla information om barnet från andra vuxna. Att inhämta information från andra vuxna kan även vara ett sätt att spara tid och är på så vis en strategi att ta till i den komplexa yrkesrollen. Utifrån

detta kan utredningsarbete inte presumeras möjliggöra kontinuerliga barnsamtal. Rådande riktlinjer gör att barn tenderar att inte inkluderas utan bortprioriteras efter ett barnsamtal. En respondent tillstår att barn tenderar att försvinna i slutet av utredningsprocessen vilket vidare påvisar att utredningsarbetet inte är skapat för att socialsekreterare ska kunna upprätthålla kontinuerliga barnsamtal där barn får den information de har rätt till under hela utredningsprocessen.

Den tredje forskningsfrågan avser: Bidrar mognadsbedömningar till att säkra barns rätt till information? I studien motiverar en informant att barn egentligen alltid har rätt till information, varför en bedömning av mognad inte är nödvändig. Dock framhåller flertalet respondenter att det kan vara till barnets bästa att begränsa informationsflödet till barnet. Socialsekreterare hänvisar till exempel till att barnet har tillräckligt som det är och inte ska behöva belastas med mer information. En respondent menar att detta kan bygga på förutfattade meningar om barnets situation och förmåga att ta till sig information. Det finns således risk att en bedömning av mognad snarare utesluter barnet ur utredningsprocessen än inkluderar barnet. Mognadsbedömningar kan därmed inte sägas bidra till att barn får den information de har rätt till utifrån föreliggande studies resultat och analys. Bedömningar av mognad anses vara godtyckliga vilket ytterligare utgör risk att barn inte får den information de har rätt till.

7.2 Diskussion

Socialsekreterare möter, utreder samt stöttar dagligen föräldrar och barn i behov av stöd. Liksom föreliggande studie visar ställs höga krav på socialsekreterare. Socialsekreterare ska ständigt utföra bedömningar och fatta beslut i relation till barn, föräldrar, familjer och deras livssituationer. Ingen situation är den andra lik, alla barn är olika. Arbetet är utifrån detta såväl komplext som viktigt, vilket ställer krav på att arbetsgivare säkerställer och tillgodoser rimliga arbetsvillkor. I vår studie framkommer det att socialsekreterare upplever brister i riktlinjer kring barnsamtal och bedömningar av barns mognad. En avsaknad av riktlinjer kan göra att socialsekreterare gör bedömning av barns mognad på magkänsla. Då det inte finns vidare riktlinjer riskerar mognadsbedömningar bli godtyckliga liksom subjektiva. Detta ställer stora krav på socialsekreterare att reflektera och kritiskt

granska normer av barn. Normer om barn och barns beteende kan påverka socialsekreterares bedömningar av barns mognad. Barn förväntas agera på ett visst sätt och utföra specifika handlingar utefter ålder. Barn som beter sig typiskt enligt sociala och kulturella normer anses vara kompetenta att till exempel få information. I de olika faserna inom vilka barn kategoriseras avgörs vad som är normalt eller avvikande hos barnet. Att inte reflektera kan leda till att barn utan vidare skäl utesluts. Utifrån vår studie avgör ålder barnets mognad. Om socialsekreterare inte får de riktlinjer de behöver för att göra så korrekta mognadsbedömningar som möjligt, risker barn att inte få den information de behöver för att hantera rådande situation. Bedömningar av barns mognad påverkar således barns rätt till information och därmed barns delaktighet.

Vår studie visar vidare att flertalet socialsekreterare gör mognadsbedömningar utifrån ett skyddsperspektiv, då socialsekreteraren inte vill ge barnet information om informationen riskerar att skada barnet. Om socialsekreterare är rädda att informationen ska skada barnet finns det risk att socialsekreterare använder bedömningar av mognad för att berättiga ett uteslutande. Inom mognadsbedömningen ställs höga krav för att barnet ska anses vara mogen vilket leder till att få barn kvalificeras att göras delaktiga och desto fler barn utesluts på grund av deras "omognad". För att få information behöver barn påvisa att de inte skadas av information. När socialsekreterares främsta prioritet är att skydda barnet riskerar detta skydd att bli på bekostnad av barnets rätt till information, varför vi frågar oss om en bedömning av barns mognad och barns rätt till information/delaktighet är förenliga? Om barn inte görs delaktiga, åsidosätts då barnets bästa eller kan det anses vara förenligt med ett skyddsperspektiv? Har inte barn alltid rätt(igheter) eller är dessa rättigheter endast förbehållet det kategoriserade mogna barnet?

I intervjuerna synliggörs hur begreppet delaktighet skapar krav och osäkerhet hos socialsekreterare. Enligt såväl intervjuerna som i tidigare forskning framgår det att begreppet delaktighet är mångtydigt och svårdefinierat. Att göra ett barn delaktig i en utredningsprocess ställer ytterligare krav på socialsekreterare som under en begränsad tid ska avgöra barnets mognad för att vidare bedöma vilken information barnets ska delges. Arbetet är minst sagt komplext och socialsekreterare i

föreliggande studie efterfrågar något tydligare att ta fasta på, något som vidare kan tänkas behöva implementeras i socionomutbildningen? Barnets delaktighet i relation till barnets mognad tas inte upp inom socionomprogrammet men är något som förutsätts i det sociala arbetet med barn. Bristen på riktlinjer kan tänkas försvåra arbetet ytterligare, dock kan fler riktlinjer komma att begränsa socialsekreterares handlingsutrymme och yrkesprofessionella bedömningar. Utifrån föreliggande studies resultat förespråkar vi att socialsekreterare ges verktygen för att på så vis underlätta det komplexa arbetet med att försöka komma fram till en så korrekt bedömning av barns mognad som möjligt på begränsad tid. Utbildning inom området kan tänkas vara viktigt för att inte enbart åldern ska avgöra barns delaktighet. Det sociala arbetet har i denna studie påvisats bestå av olika värden vilka ständigt ställs emot varandra, varför vi frågar oss hur utbildning i att bedöma barns mognad kan påverka barnets delaktighet? Genom att medvetandegöra begreppet mognad tror vi att det kan leda till säkrare liksom mer likvärdiga bedömningar vilket i förlängningen leder till att barn får den information de har rätt till liksom ökar barns delaktighet.

Vidare vore det även intressant att forska kring hur socialsekreterare pratar om barn då vi under föreliggande studie upplever att barn tenderar att objektifieras på ett omedvetet plan. För framtida studier förespråkar vi således att en studie om professionellas språkbruk gällande barn görs för att synliggöra underliggande strukturer som kan tendera att objektifiera barn i det sociala arbetet.

7.3 Slutord

Slutligen vill vi tacka deltagande socialsekreterare för deras medverkan i föreliggande studie, liksom för det fantastiska jobb de dagligen utför. Vi vill även tacka vår handledare Karin för hennes stöttning under genomförandet av föreliggande studie. Tack!

8. Referenser

Andersson, Gunvor., Bangura Arvidsson, Maria., Mattsson, Titti., Ponnert, Lina. & Rasmusson, Bodil. (2011). *Social barnavård - några utmaningar. Glimtar från forskning ur olika perspektiv*. Lund: Lunds universitet.

Archard, David. & Skivenes, Marit. (2009). Balancing a Child's Best Interests and a Child's Views. *The International Journal of Children's Rights, 2009, Volume 17(1)*, pp.1-21.

Aristoteles. (u.å.). I Nationalencyklopedin. Hämtad: 2019-03-28 från:
<https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/aristoteles>

Barnrättskommittén (2009). *Barnrättskommitténs allmänna kommentarer nr 12. (rev. 2014) Barnets rätt att bli hörd*. Stockholm, Barnombudsmannen. Hämtad: 2019-03-07 från:
<https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/allmanna-kommentarer/ak-12-barnets-ratt-att-bli-hord.pdf>

Bell, Margaret. (2002). Promoting children's rights through the use of relationship. *Child & Family Social Work, Volume 7(1)*, pp. 1-11.

Braun, Virginia. & Clarke, Victoria. (2006). Using thematic analysis in psychology. Taylor & Francis Group. *Qualitative Research in Psychology, Volume 3(2)*, pp.77-101.

Brodkin, E. Z. (2012). Reflections on street-level bureaucracy: Past, present, and future. *Public Administration Review, Volume 72(6)*, pp. 940–949.

Bryman, Alan. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.

Cederborg, Ann-Christin. & Karlsson, Yvonne. (2001). Omhändertagande med barns perspektiv. *Socialvetenskaplig tidskrift, 3*, pp.163–179.

David, Matthew. & Sutton, Carole D. (2016). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson, Maria. & Näsman, Elisabet. (2009). Utsatta barn i familjerättsprocesser: utredares bemötande och barns strategier. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 2009(1), pp.20–37.

Eriksson, Maria. & Näsman, Elisabet. (2011). *När barn som upplevt våld möter Socialtjänsten: om barns perspektiv, delaktighet och giltighetsgörande*. Stockholm: Gothia förlag AB.

Esping, Hans. (1984). "Uppgift för gräsrotsbyråkrat". *Tiden*, (2), pp.72–78.

Ewerlöf, G., Sverne, T. & Singer, A. (2004). *Barnets bästa: om föräldrars och samhällets ansvar*. Visby: Norstedts Juridik AB.

Franklin, Anita. & Sloper, Patricia. (2005). Listening and responding? Children's participation in health care within England. *The International Journal of Children's Rights*, 2005, Volume 13(1-2), pp.11-30.

Göteborgs stad. (u.å.). *Valresultat, mandatfördelning*. Hämtad: 2019-03-28 från: https://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-o-politik/kommunfakta/valresultat-mandatfordelning/!ut/p/z1/hY5BC4IwHMu_jdf9p5Xbuq2DkUoaFNkuobKmoE7matCnz45B0bs93u_xHggoQAzlo1WlbfVQdrO_iPCa-_GBbnyOsy2L8O6Y5NE-STNyCuD8DxBzjH-IY4hBtFWPXN0jjIJgRWWhAGaNkSVnIyHufD9WCKhBG3qSRBt3NfKuxdpzWHvawcw4prVUnUa17D3-rNHqyUHySMPbFM5Vn_gKcEkKn/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

Harris, John. & White, Vicky. (2018). *A Dictionary of Social Work and Social Care (2 ed.)*. Oxford University Press.

Hart, A, Roger. (1992). *Children's participation - from tokenism to citizenship*. UNICEF International Child Development Centre. Hämtad från UNICEF: https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf

Hart, D. Stuart. (1991). From property to person status. Historical perspective on children's rights. *American Psychologist* .Volume 46(1), pp.52–59.

Heimer, Maria., Näsman, Elisabet. & Palme, Joakim. (2017). *Problembärare eller rättighetsbärare? Barns rätt att komma till tals och Socialtjänstens insatser*. Uppsala: Uppsala Universitet, Stiftelsen allmänna barnhuset.

- Hill, Malcolm., Davis, John., Prout, Alan. & Tisdall, Kay. (2004). Moving the Participation Agenda Forward. *Children & Society, Volume 18(2)*, pp.77–96.
- Hultman, Elin. & Cederborg, Ann-Christin. (2016). Språkbruk i barnavårdsutredningar. I: *Barnperspektiv i Socialtjänstens arbete*. Falkenberg: Gleerups Utbildning AB.
- Hyvönen, U. & Alexanderson, K. (2014). *Barnen vill - vågar vi. Barns och ungdomars brukarmedverkan i den sociala barnvården*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- James, Allison. & Prout, James. (1997a) "Introduction" I Allison James & James Prout (red.), *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues of Childhood*. London: The Falmer Press.
- James, Allison. & Prout, James. (1997b). "A new paradigm for the Sociology of Childhood? Provenance Promise and Problems" I Allison James & James Prout (red.), *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues of Childhood*. London: The Falmer Press.
- James, Allison. & Prout, James. (1997c). "Re-Presenting Childhood: Time and Transition in the Study of Childhood" I Allison James & James Prout (red.), *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues of Childhood*. London: The Falmer Press.
- Jerosimic, M. (2018, 23 november). Så här säger politikerna om maktskiftet i Göteborg. *SVT Nyheter*. Hämtad från: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/sa-har-sager-politikerna-om-maktskiftet-i-goteborg>
- Johansson, Roine. (1992). *Vid byråkratins gränser: om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar & klientcentrerat arbete*. Lund: Arkiv förlag.
- Juhlin, J. (2019, 18 januari). Stefan Löfven vald till ny statsminister. *SVT Nyheter*. Hämtad från: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/stefan-lofven-vald-till-ny-statsminister>
- Kaldal, A., Landberg, Å., Eriksson, M. & Svedin, C.G. (2017). Children's right to information in Barnahus. *Collaborating Against Child Abuse: Exploring the Nordic Barnahus Model*, pp.207-226.

Kirby, Perpetua. Lanyon, Claire. Cronin, Kathleen & Sinclair, Ruth. (2003). *Building a Culture of Participation: Involving Children and Young People in Policy, Service Planning, Delivery and Evaluation - Research Report*. London: National Children's Bureau.

Koren, A, M, Th.L. (1996). *Tell me! The right of the child to information*. Faculty of Social and Behavioural Sciences (FMG). Den Haag: NBLC.

Kriz, Katrin. & Skivenes, Marit. (2014). Street-level policy aims of child welfare workers in England, Norway and the United States: An exploratory study. *Children and Youth Services Review, Volume 40*, pp.71–78.

Kriz, Katrin. & Skivenes, Marit. (2015). "Child welfare workers' perception of children's participation: a comparative study of England, Norway and the USA (California)". *Child and family social work, Volume 22*, pp.11-22.

Kvale, Steinar. & Brinkmann, Svend. (2017). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Leeson, Caroline. (2007). My life in care: experiences of non-participation in decision-making processes. *Child & Family Social Work, Volume 12(3)*, pp.268–277

Lindholm, Johanna. (2016). FN:s konvention om barnets rättigheter. I: Ann-Christin Cederborg Ann-Christin (red.), *Barnperspektiv i Socialtjänstens arbete*. Falkenberg: Gleerups Utbildning AB.

Lipsky, Michael. (2010). *Street-Level Bureaucracy - Dilemmas of the Individual in Public Service*. New York: Russel Sage Foundation.

Malmberg, Fredrik. (2012, 23 februari). Utsatta barn får ständigt sina rättigheter åsidosatta. *Dagens nyheter Debatt*. Hämtad från:
<https://www.dn.se/debatt/utsatta-barn-far-standigt-sina-rattigheter-asidosatta/>.

Maskrosbarn. (2016). *Jag är bara en påse pengar - En rapport av Maskrosbarn om ungdomars upplevelser av insatser från Socialtjänsten*. Kristianstad: Maskrosbarn.

Mattsson, Titti. (2006). *Barnet som subjekt och aktör: en rättslig studie om barn i familjehem*. Uppsala: Iustus förlag.

Munro, Eileen. (2001). Empowering looked after children. *Child & Family Social Work, Volume 6(2)*, pp.129-137

Munro, Eileen. (2011). *The Munro Review of Child Protection: Final Report – A child-centred system*. United Kingdom: The Stationery Office Limited.

Nordenfors, Monica. (2010). *Delaktighet - på barns villkor? Tryggare och Mänskligare Göteborg*. Göteborg: Elanders 2010.

Näsman, Elisabet., Källström Carter, Åsa. & Eriksson, Maria. (2015). Perspektiv på barns röster om våld. I: Eriksson, Maria., Källström Carter, Åsa. & Näsman, Elisabet. (red.), *Barns röster om våld*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Prilleltensky, I., Nelson, G. & Peirson, L. (2001). The role of power and control in children's lives: an ecological analysis of pathways towards wellness, resilience and problems. *Journal of Community & Applied Social Psychology, Volume 11(2)*, pp.143–158

Prop. 2006/07:129. *Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården*. Hämtad från: <https://data.riksdagen.se/fil/F5B4939B-2F32-441F-BCB6-AAA9F5DF4A14>

Prop. 2009/10:192. *Umgängesstöd och Socialtjänstens förutsättningar att tala med barn*. Hämtad från: <https://www.regeringen.se/contentassets/71bcee132d6940a7996e0d62cad8ebb3/umgange-sstod-och-socialtjanstens-forutsattningar-att-tala-med-barn-prop.-200910192>

Prop. 2017/18:186. *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter*. Hämtad från: https://www.regeringen.se/4952fa/contentassets/ccaccfb483374099bdb045f96f7ca0bb/in-korporering-av-fns-konvention-om-barnets-rattigheter-2017_18_186.pdf

Reamer, Frederic G. (1983). The concept of Paternalism in Social Work. *Social Service Review Volume 57(2)*, pp.254-271

Riksdagens protokoll 2017/18:131. *Riksdagens protokoll. Onsdagen den 13 juni*. Hämtad från: <https://data.riksdagen.se/fil/02CFDAC4-2776-4EFD-9431-5B52A51EA385>

Rindstedt, Camilla. (2013). Children's strategies to handle cancer: a video ethnography of imaginal coping. *Child: Care, Health and Development, Volume 40(4)*, pp.580-586.

Sanders, Robert. & Mace, Sam. (2006). Agency Policy and the Participation of Children and Young People in the Child Protection Process. *Child Abuse Review, Volume 15(2)*, pp.89–109.

Schiratzki, Johanna. (2017). *Barnrättens grunder*. Lund: Studentlitteratur AB.

SFS 1974:152. *Regeringsformen*. Stockholm. Justitiedepartementet.

SFS 1990:53. *Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga*. Stockholm. Socialdepartementet.

SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen*. Stockholm. Socialdepartementet.

Shemmings, D. (2000). 'Professionals' attitudes to children's participation in decision making: dichotomous accounts and doctrinal contests'. *Child & Family Social Work, Volume 5(3)*, pp.235-24.

Sinclair, Ruth. (2004). Participation in practice: making it meaningful, effective and sustainable. *Children & Society, Volume 18(2)*, pp.106-11.

Sinclair, Ruth. & Boushel, Margaret. (1998). Involving Children in Planning their Care. *Child & Family Social Work, Volume 3(2)*, pp.137–142.

Singer, Anna. (2012). *Barnets bästa: om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*. Visby: Norstedts Juridik AB.

Smith, D, Brenda. & Donovan, E. F, Stella. (2003). Child Welfare Practice in Organizational and Institutional Context. *Social Service Review, Volume 77(4)*, pp.541–563.

Social resursnämnd. (2019). Budget Göteborgs Stad. Hämtad 2019-04-22 från: https://goteborg.se/wps/wcm/connect/924483b2-1db9-45fc-b1ca-b74109a0cd1b/Budget_2019_Social_resursnamnd.pdf?MOD=AJPERES

Socialstyrelsen. (2012). *Dokumentation om barnets bästa inom Socialtjänsten*. Hämtad från: <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18734/2012-6-16.pdf>

Socialstyrelsen. (2015). *Bedöma barns mognad för delaktighet - Kunskapsstöd för Socialtjänsten, Hälso- och sjukvården samt Tandvården*. Hämtad från: <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20004/2015-12-22.pdf>

Socialstyrelsen. (2018a). *Individ- och familjeomsorg. Lägesrapport 2018*. Hämtad från: <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20877/2018-2-20.pdf>

Socialstyrelsen. (2018b). *Att samtala med barn - Kunskapsstöd för Socialtjänsten, Hälso- och sjukvården samt Tandvården*. Hämtad från: <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/21168/2018-11-14.pdf>

Sommer, Dion., Samuelsson Pramling, Ingrid. & Hundeide, Karsten. (2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. Stockholm: Liber AB.

SOU 1978:10. *Barnets rätt - Om förbud mot aga*. Stockholm. Justitiedepartementet.

SOU 1998:97. *Gör barn till medborgare! Om barn och demokrati under 1900-talet*. Stockholm.

SOU 2013:58. *Lättläst*. Stockholm. Kulturdepartementet.

SOU 2016:19. *Barnkonventionen blir svensk lag*. Stockholm. Socialdepartementet.

Sundhall, Jeanette. (2012). *Kan barn tala? En genusvetenskaplig undersökning av ålder i familjerättsliga utredningstexter*. (Doctoral thesis, Gothenburg Studies in Cultural Sciences). Göteborg. Hämtad från: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/29026/1/gupea_2077_29026_1.pdf

Thomas, Nigel. (2005). Has anything really changed? Managers' views of looked after

children's participation in 1997 and 2004. *Adopting & fostering, Volume 29 (1)*, pp. 66-77.

Turiel, E. (1983). *The development of social knowledge: morality and convention*. Cambridge: University of Cambridge Press.

UNHR, United Nations Human Rights (u.å.). *View the ratification status by country or by treaty*. Hämtad: 2019-03-06 från https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=168&Lang=EN

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.

Vis, Arild Svein., Strandbu, Astrid., Holtan, Amy. & Thomas, Nigel. (2011). Participation and health—a research review of child participation in planning and decision-making. *Child and Family Social Work, Volume 16(3)*, pp 325–335.

Vis, Arild Svein. & Nogel, Thomas. (2009). Beyond talking - children's participation in Norwegian care and protection cases. *European Journal of Social Work, Volume 12(2)*, pp.155–168.

Bilaga 1

Intervjuguide.

Bakgrundsinformation

- Antal år i tjänst?
- Uppskattad mängd ärenden?
- Uppskattad mängd barnsamtal per ärende?
- Finns det riktlinjer på din arbetsplats gällande hur många barnsamtal du ska ha i varje ärende?

Tema: Mognadsbedömning

1. Beskriv ärendegången till att du bedömer barnets mognad och ålder.
2. Hur går du tillväga när du ska göra en mognadsbedömning?
3. I vilka fall anser du en mognadsbedömning vara nödvändig respektive inte nödvändig?
4. Hur kan du ta reda på om barnet är tillräckligt moget för information?
5. Kan ett barn vara otillräckligt moget för att erhålla information?
6. Vad upplever du vara mognadsbedömningarnas för- och nackdelar?
7. Hur upplever du det är att genomföra mognadsbedömningar?
8. Hur upplever du formuleringen i svensk lagstiftning gällande att "Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad"?

Tema: Arbetsrutiner

9. Hur introducerades du till att göra mognadsbedömningar på din arbetsplats?
10. Hur ser riktlinjer ut för att göra mognadsbedömningar på din arbetsplats?
11. Vad tror du orsakerna är till att genomföra mognadsbedömningar?
12. Hur går du tillväga när du eventuellt är osäker på en mognadsbedömning?
13. Hur förs eventuella diskussioner kring mognadsbedömningar på din arbetsplats?

Tema: Kommunikering

14. Vilken typ av information kan vara aktuell/viktig att tillstå barn?
15. Hur kan du kommunicera relevant information till barnet?
16. Kontrollerar du att barnet förstått informationen du förmedlar och på vilket sätt?

Bilaga 2

Brev om informerat samtycke.

Vi är två studenter på socionomprogrammet vid Göteborgs universitet som skriver kandidatuppsats om barns rätt till information i utredningsarbete. Syftet med studien är att undersöka vilken roll mognadsbedömningar spelar i socialsekreterarnas arbete med barn.

Deltagandet i studien är frivilligt och du har rätt att avbryta ditt intervjudeltagande utan motivering. Du väljer själv om du vill besvara frågorna under intervjun. Intervjuerna kommer att spelas in för att sedan transkriberas. Citat kan komma att användas i uppsatsen med ditt samtycke. Din identitet såväl som förvaltningen du arbetar vid kommer att avidentifieras. Intervjuerna kommer att förvaras oåtkomligt och sedan raderas när bearbetningen av materialet är klar. En intervju beräknas ta ca 40–60 minuter. Du får gärna ta del av resultatet av studien när studien är färdigställd.

Har du frågor om studien kan du kontakta oss enligt uppgifter nedan:

Lina Blomqvist	mejladress	telefonnummer
Diana Hancock	mejladress	telefonnummer